

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Teorie a praxe inkluze v oblasti vzdělávání po roce 1989

Kateřina Šplíchalová

Diplomová práce

2018

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kateřina Šplíchalová**
Osobní číslo: **H16415**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Resocializační pedagogika**
Název tématu: **Teorie a praxe inkluze v oblasti vzdělávání po roce 1989**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce bude napsána pouze teoretickou formou bez využití výzkumného šetření. Bude se jednat o práci přehledovou, postavenou na komparaci oficiálních pramenů. Cílem je zjistit vývoj inkluze od roku 1989 do současnosti a poukázat na ni jako na dlouhodobý proces. Práce bude pomyslně rozdělena do tří částí, které se budou vzájemně prolínat. V úvodu práce bude popsána základní terminologie, aktéři inkluze, podmínky a legislativa. Další část práce bude obsahovat pohled na inkluzi a její vývoj v časové posloupnosti od roku 1989 do současnosti. Čerpat budu z názorů odborníků, politiků, legislativy a dalších ověřených zdrojů. V poslední části práce bude popsán aktuální stav inkluze, její realizace, postupy a změny, které přinesla. Informace použité v práci budou získávány pomocí analýzy dokumentů.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ANDERLÍK, Lore. Cesta k inkluzi: Úvahy z praxe a pro praxi. Praha: Triton, 2014. 216 s. ISBN: 978-80-738-7765-1

BARTOŇOVÁ, Miroslava, VÍTKOVÁ, Marie. Inkluze ve škole a ve společnosti jako interdisciplinární téma. Brno: Masarykova univerzita, 2016. 272 s. ISBN: 978-80-210-8140-6

FINKOVÁ, Dita. Determinanty inkluze osob se zdravotním postižením. Olomouc: Univerzita Palackého, 2014. 210 s. ISBN: 978-80-244-4303-4

KENDÍKOVÁ, Jitka, MAZEL, Jan, SLÁDEK, Adam. A proč ne? Praha: Pasparta, 2016. 120 s. ISBN: 978-80-905576-8-0

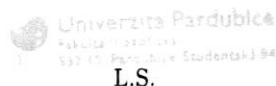
KLVAČOVÁ, Eva. Prohlubování evropské integrace. Praha: Professional Publishing, 2004. 212 s. ISBN: 80-8641-978-9

Vedoucí diplomové práce: **prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2018**

prof. PhDr. Karel Rýdl, CSc.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2017

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 26. 3. 2018

Kateřina Šplíchalová

Poděkování:

Ráda bych poděkovala především panu prof. PhDr. Karlu Rýdlovi, CSc. za jeho cenné rady a odborné vedení mé diplomové práce.

Dále děkuji svým přátelům a rodině za podporu a pomoc během studia.

ANOTACE

Studentka se bude zabývat vytvořením přehledové práce o inkluzivním vzdělávání. Práce bude zejména postavena na komparaci oficiálních pramenů. V úvodu práce se bude autorka věnovat základní terminologii, rozdílům mezi inkluzí a integrací a zainteresovaným stranám v inkluzivním vzdělávání. Další část bude věnována historickému vývoji inkluze, který bude autorka dělit do jednotlivých časových období od roku 1989 po současnost. V práci budou popsány i jednotlivé dokumenty vztahující se k inkluzivnímu vzdělávání. Celá práce bude zakončena kompletním přehledem, kde bude shrnuta legislativa vztahující se k inkluzivnímu vzdělávání a také názory odborníků a politiků na inkluzi.

KLÍČOVÁ SLOVA

Inkluze, integrace, legislativa, historie, pedagog, žák se speciálními vzdělávacími potřebami

TITLE

Theory and practice of inclusion in the field of education after 1989

ANNOTATION

The aim of the thesis is to create an overview work focusing on the inclusive education. The thesis is mainly based on comparison of official sources. The introductory part contains a list of basic terminology, differences between inclusion and integration, and parties involved in the inclusive education. The following part of the thesis concentrates on the historical development of inclusion. This part will be further divided into time periods starting 1989 until now. Particular documents connected to the inclusive education will be also described. In the final part of the thesis, a complete overview concluding the inclusive education legislation will be found together with experts' and politicians' opinions on inclusion.

KEYWORDS

Inclusion, integration, legislation, history, pedagogue, pupil with specific educational needs

Obsah

Úvod.....	11
1 Terminologie.....	11
2 Historický vývoj inkluzivního vzdělávání.....	14
2.1 1989 - 1993	14
2.2 1994 – 1996.....	17
2.3 1997 - 2001	18
2.4 2002 – 2005.....	19
2.5 2006 – 2009.....	19
2.6 2010-2015	19
3 Zainterесované strany v inkluzivním vzdělávání.....	21
3.1 Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami	21
3.1.1 Vzdělávání žáků se SVP.....	22
3.1.2 Materiály inkluzivního vzdělávání.....	31
3.2 Ostatní žáci třídy	35
3.3 Pedagog/třídní učitel	36
3.4 Asistent pedagoga	37
3.5 Speciální pedagog	38
3.6 Osobní asistenti	39
3.7 Rodiče/rodina	39
3.8 Další zaměstnanci školy.....	40
4 Poradenské služby.....	41
4. 1 Školní poradenské pracoviště.....	42
4. 2 Pedagogicko – psychologické poradny	43
4.3 Střediska výchovné péče pro děti a mládež	44

4.4 Speciálně pedagogická centra	45
4. 5 Společnosti podporující inkluzi.....	48
5 Aktuální stav inkluze po roce 2016 až do současnosti	49
6 Přehled legislativy integrativního/inkluzivního vzdělávání po roce 1989.....	53
7 Názory politiků, odborníků a organizací k otázce inkluzivního vzdělávání.....	55
8 Přehled autorů vydávajících publikace k tématu inkluze	60
9 Závěr	66
10 Použitá literatura	67

Seznam ilustrací a tabulek

Obrázek 1: Integrace versus inkluze	16
Obrázek 2 - Schéma kurikulárních dokumentů	32
Tabulka 1 - Počet dětí se SVP v MŠ	51
Tabulka 2 - Podpůrná opatření na ZŠ	51
Tabulka 3 - Podpůrná opatření na SŠ	52

Seznam zkratek

ČR - Česká republika

MŠMT - Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

SVP - Speciální vzdělávací potřeby

RVP – Rámcový vzdělávací plán

RVP PV- Rámcový vzdělávací plán předškolního vzdělávání

RVP ZV- Rámcový vzdělávací plán základního vzdělávání

RVP G - Rámcový vzdělávací plán pro gymnázia

RVP SOV - Rámcový vzdělávací plán středního odborného vzdělávání

MŠ – Mateřská škola

ZŠ – Základní škola

SŠ - Střední školy

SOŠ – Střední odborné školy

SOU – Střední odborné učiliště

IVP - Individuální vzdělávací plán

ŠVP – Školní vzdělávací plán

UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Úvod

Ústředním tématem této doby se stalo inkluzivní vzdělávání, přesto, že se u nás vyskytuje už několik let, mnohými je bráno jako novinka ve vzdělávání. Inkluze je v poslední době velmi diskutované téma nejen v politice, školství, ale i mezi běžnou populací. Často je označována jako šance a výzva pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, začlenit se do běžných tříd, a také výzva pro běžné žáky učit se soužití s lidmi, kteří jsou něčím odlišní, ale mají stejné potřeby jako všichni ostatní. Celý tento směr sebou nese mnoho předsudků a působí mnoho odlišností. Obecně je inkluze rozšířenější verzí integrace, protože inkluze je zaměřena na všechny účastníky vzdělávacího procesu. Celý proces má podle odborníků velký vliv na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a rozvíjí jejich osobnost, potlačuje jejich odlišnosti a dává jim pocit, že patří do běžné skupiny žáků a lidí. Z pedagogického, psychologického i lékařského hlediska je brána jako prospěšná pro vývoj jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami. Co vše, inkluze obnáší, jaké změny sebou nese a podle jaké legislativy je realizována, to jsem se jako autorka této diplomové práce rozhodla shrnout v přehledu veškerých změn a realizací, které inkluzi provází.

Diplomová práce je pouze teoretickou prací, jejímž základem je vytvoření přehledu inkluzivního vzdělávání a je hlavně postavena na komparaci oficiálních pramenů. Cílem práce je zjistit vývoj inkluze od roku 1989 do současnosti a poukázat na ni jako na dlouhodobý proces. Celá práce je pak pomyslně rozdělena do tří částí, které se navzájem prolínají.

První část je věnována základní terminologii a historickému vývoji inkluze, který je dělen do jednotlivých časových období od roku 1989.

Druhá část práce je věnována zainteresovaným stranám v inkluzivním vzdělávání. Do této části jsou zakomponovány další oblasti, které se tykají inkluze. Jedná se o dokumenty inkluzivního vzdělávání, oblast vzdělávání žáků se SVP a také poradenství.

Třetí část práce je věnována aktuálnímu stavu inkluze v ČR a kompletnímu přehledu, kde je shrnuta legislativa vztahující se k inkluzivnímu vzdělávání a názory odborníků a politiků na inkluzi. Celá práce je zakončena přehledem autorů a jejich publikací, které byly k tématu inkluze vydány.

1 Terminologie

Inkluze

V oblasti problematiky inkluze vztahující se k našemu tématu lze rozdělit inkluzi z obecného pohledu na sociální inkluzi a školní inkluzi a z hlubšího pohledu na vzdělávací, sociální a výchovnou. Sociální inkluze spočívá v začlenění jedince se speciálními potřebami do společnosti. Školní (vzdělávací) inkluze spočívá v začlenění dítěte se speciálními potřebami do běžné školy, kdy se žák přizpůsobí škole a škola se přizpůsobí žákovi a jeho individu. Výchovná inkluze se zabývá výchovou jedince se speciálními vzdělávacími potřebami.

Inkluzivní vzdělávání

„Inkluzivní vzdělávání znamená spravedlivý a rovný přístup ke vzdělávacím příležitostem pro všechny děti bez výjimky. Je kladen důraz na solidaritu, pospolitost, spolupráci a vzájemnou pomoc, spoluúčast na vlastním rozvoji, učení prostřednictvím podnětného prostředí a kvalitních učebních situací.“¹

„Inkluzivní vzdělávání významně podporuje sociální inkluzi, která se snaží zabraňovat či odstraňovat již vzniklou sociální exkluzi, tedy vyloučení ze společnosti, izolaci.“²

Inkluzivní didaktika

„Inkluzivní vzdělávání je uspořádání běžné školy takovým způsobem, aby se v ní mohlo nabídnout adekvátní vyučování všem dětem bez ohledu na jejich individuální rozdíly, na druh jejich speciálních potřeb, bez rozdílu ve výkonech žáků v učení.“³

---

¹ SPILKOVÁ, V. a kol., *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005. str 189.

² PANČOCHA, K. *Perspektivy výzkumu inkluzivního vzdělávání*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. str 33.

³ LECHTA, V. *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha: Portál, 2010. str 121.

Inkluzivní školy

Inkluzivní školy jsou organizace, které přijímají a respektují jedince se speciálními vzdělávacími potřebami. Začleňují ho do kolektivu dětí, které se zároveň učí toleranci, ohleduplnosti a empatii. Děti se učí vnímat odlišnosti, které svět nabízí, což je pro ně velmi důležité v budoucím životě.

Inkluzivní pedagogika

*„Inkluzivní pedagogika je obor pedagogiky, který se zabývá možnostmi optimální edukace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v podmínkách běžných škol.“*⁴

*„Inkluzivní pedagogiku můžeme také definovat jako obor pedagogiky, jejímž předmětem je zkoumání a objasňování edukačních procesů orientovaných na děti se speciálními vzdělávacími potřebami v edukačních podmínkách běžných škol a mimoškolním prostředí.“*⁵

*„Inkluzivní pedagogika spočívá na obecném principu, kdy je všem dětem bez rozdílu zajištěn ve školství jejich maximální rozvoj podle individuálních dispozic. Výše uvedený pohled Lehtův je zúžený na včleňování hendikepovaných dětí do běžné školy.“*⁶(Rýdl)

Zainteresované strany v inkluzivním vzdělávání

Zainteresované strany v inkluzivním vzdělávání jsou v první řadě žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, ostatní žáci ve třídě, pedagog, osobní asistent a asistent pedagoga. Dále jsou to rodiče, ředitel školy, ostatní zaměstnanci školy, psycholog, lékař, výchovný poradce, metodik prevence, přátelé školy, ale také politici.

---

⁴ LECHTA, Viktor. *Inkluzivní pedagogika*. Praha: Portál, 2016. str 34.

⁵ LECHTA, Viktor. *Inkluzivní pedagogika*. Praha: Portál, 2016. str 35.

⁶ Rozhovor s Karlem RÝDLEM, děkan FF UP. 11.1.2018

2 Historický vývoj inkluzivního vzdělávání

Počátky v oblasti vzdělávání osob s handicapem sahají až do dávné historie. Již v roce 1533 se objevily první pokusy o výuku málo nadaných dětí. V roce 1780 vznikla první škola pro tělesně postižené a v roce 1816 první škola pro nedoslýchavé. Později se jako hlavní právní a etická norma v přístupu k handicapovaným stala: Deklarace práv dítěte z roku 1959 a Všeobecná deklarace lidských práv z roku 1948. V oblasti inkluze se posuneme ještě o něco dále a to do roku 1989, kdy mimo jiné vznikla také Úmluva o právech dítěte, která klade velký důraz na rovné šance na vzdělání.

2.1 1989 – 1993

V České republice se začalo o problematice formy a obsahu edukace jedinců se speciálními vzdělávacími potřebami hovořit po listopadových událostech roku 1989. To mělo za následek nejzásadnější koncepční změnu našeho školství, které dospělo ke skutečnosti, že výchova a vzdělání handicapovaných dětí a mládeže přestává být náplní pouze speciálního školství, ale vlivem integrace, která se stává moderním trendem, se stává vzdělávání těchto dětí záležitostí všech typů škol a školských zařízení. V roce 1989 vznikla také Úmluva o právech dítěte, která klade především velký důraz na rovné šance v oblasti vzdělávání stejně jako starší dokument Všeobecná deklarace lidských práv. V roce 1989 se vlivem politické a ekonomické situace změnilo i české školství. V oblasti vzdělávání handicapovaných nastala změna v problematice mateřských škol. Dětem se speciálními vzdělávacími potřebami byla v letech 1989/1990 umožněna integrace do běžných mateřských škol. Dále se od roku 1989/1990 začaly v mateřských a základních školách zřizovat přípravné třídy pro děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, kdy hlavní myšlenkou bylo předejít segregaci těchto dětí.

V tomto období se ještě setkáváme převážně s pojmem integrace. Mnozí autoři staví pojem integrace a inkluze jako totožný. Většina autorů ovšem vnímá integraci jako podřazený nebo starší pojem, pojmu inkluze. Integraci ve smyslu vzdělávání můžeme chápat jako začlenění jedince se speciálními vzdělávacími potřebami do běžné školy, kdy se žák musí přizpůsobit škole, protože škola se kvůli žákovi nebude měnit. Integrace probíhala ve dvou směrech, integrace individuální či integrace skupinová. Individuální integrací byl jedinec se speciálními vzdělávacími potřebami začleňován do třídy běžné školy. Skupinová integrace

probíhala formou začleňování, kdy byla sice celá skupinka dětí začleněna do běžné školy, ale také do speciální třídy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Již v rámci integrace byla využívána poradenská zařízení. Mezi poradenská zařízení můžeme zařadit pedagogicko-psychologické poradny, které vznikaly již v 70. letech. Slouží jako podpůrný systém, který spadá do školní soustavy a je její nedílnou součástí. Pedagogicko-psychologické poradny jsou poradenská zařízení, která slouží dětem a mládeži, jejich rodičům, ale také školám a školským zařízením. Tyto instituce jim zajišťují psychologické a speciálně pedagogické služby. Základem poraden je psychologická péče, poradenství a odborné konzultace v oblasti vzdělávání či výkonu budoucího povolání. V roce 1990 se začala v České republice zřizovat speciálně pedagogická centra, která se stala další poradenskou institucí v ČR. Speciálně pedagogická centra se začala zřizovat právě vlivem integrace, která způsobila tlak na systémové řešení začleňování dětí se speciálními vzdělávacími potřebami mezi děti bez speciálních vzdělávacích potřeb. Tlak byl vytvářen nejen ze strany rodičů a přátel dětí se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také ze strany jejich učitelů. MŠMT v ČR na to reagovalo a vytvořilo síť speciálně pedagogických center, která bude dosahovat a pokrývat systém poradenské péče po celé ČR. Toto pokrytí bylo prakticky realizováno výjezdy pracovníků center do rodin a zajistilo to tak i péči v raném a předškolním věku. Jejich péče byla zaměřena na děti s vadami řeči a pro děti se smyslovým, tělesným a mentálním postižením a vlivem toho byla zprvu zřizována při speciálních školách pro takto handicapované děti.

V roce 1991 vyšel v platnost zákon č. 390/1991 Sb., *zákon České národní rady o předškolních zařízeních a školských zařízeních*, který upravoval podmínky integrace zdravotně postižených dětí a žáků a přehled školských zařízení. Na tento zákon bylo navázáno vyhláškou č. 291/1991 Sb., *vyhláška ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o základní škole*, dále vyhláškou č. 354/1991 Sb., *vyhláška ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o středních školách* a vyhláškou o mateřských školách z roku 1992, což je vyhláška č. 35/1992 Sb., *vyhláška ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o mateřských školách*. Tyto vyhlášky upravují a vymezují podmínky vzdělávání v jednotlivých typech škol. Tento zákon i vyhlášky již nejsou v platnosti.

V roce 1992 byl vydán první dokument nazvaný *Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům*, který řešil zejména diskriminační problémy občanů se zdravotním handicapem.

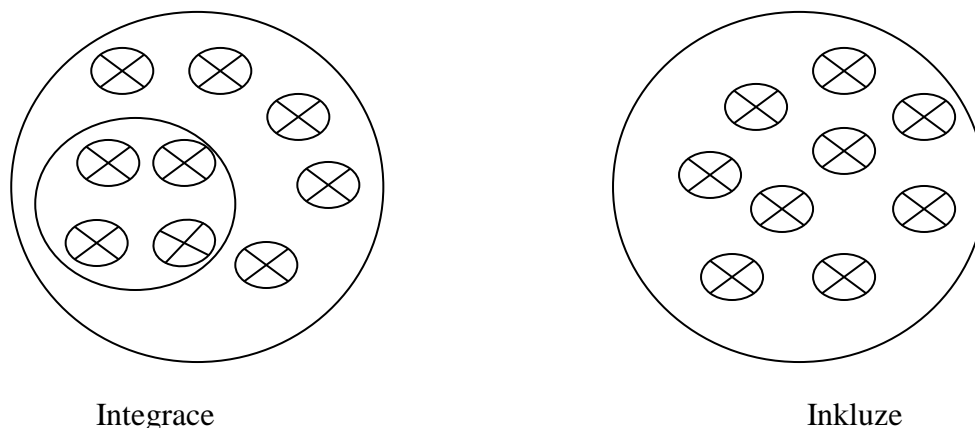
V roce 1993 navázal na tento plán další, který byl nazván *Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení*. Národní plány vydala vláda České republiky jako postup k řešení odstraňování bariér, které osobám se zdravotním handicapem brání v zapojení do společnosti. Na tyto plány v dalších letech bylo navázáno dalšími.

Rozdíly mezi integrací a inkluzí

Hlavním rozdílem mezi integrací a inkluzí je, že integrace na rozdíl od inkluze zahrnuje menší část populace. Integrační systém je zaměřen především na děti s handicapem a mentálním postižením. Zatímco inkluze zahrnuje ještě navíc děti nadané, zaměstnané, kočující z etnických a kulturních minorit, sociálně či kulturně znevýhodněné a další.

Dalším rozdílem je, že integrační systém akceptuje jak běžné školy, tak školy speciální na rozdíl od inkluzivního systému, který přijímá pouze vzdělávání v běžných školách, které nazývá „*Školy pro všechny*“ a snaží se tak odstranit speciální školství. Integrace dělí žáky na dvě skupiny. Na skupiny s handicapem a bez handicapu. Inkluze vnímá všechny děti jako jednu heterogenní skupinu. Integrace má za úkol začlenit jedince, kteří byli dosud vyčleněni z dané skupiny. Inkluze uznává rozdíly jedinců a očekává od skupiny, aby si je uvědomovaly a počítaly s nimi. Integrace znamená nalézt způsob jak se připojit ke skupině. Inkluze očekává od všech členů skupiny spoluúčast.

Nejvýznamnější rozdíl mezi integrací a inkluzí je v přístupu. Integrace se zaměřuje na přípravu žáku na začleňování do běžných škol, kdy se žák musí přizpůsobit dané škole a kolektivu. Oproti tomu inkluze je postavena na přizpůsobení se školy potřebám dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami.

Obrázek 1: Integrace versus inkluze

2.2 1994 – 1996

V roce 1994 se poprvé objevil pojem inkluze v politické diskuzi na konferenci v Salamance. Tato konference byla pořádána organizací UNESCO na téma „*Pedagogika pro speciální potřeby*“ s cílem „*Vzdělání pro všechny*.“ Sloganem této konference se stala „*Škola pro všechny*“, kdy tento pojem vystihoval myšlenku rovnosti ve vzdělávání pro všechny děti. Z této konference bylo vytvořeno prohlášení, ve kterém byly vyzvány členské státy UNESCA, aby podpořily inkluzivní vzdělávání spolu s prohlášením, že se všechny děti mají vzdělávat společně bez ohledu na jejich odlišnosti. Tuto úmluvu podepsalo 92 zemí. Tato prohlášení a úmluva byly inspirací pro českou vzdělávací politiku a zrcadlí se v podobě dokumentu „*Strategie vzdělávání 2020*.“ Po této konferenci se do podvědomí lidí dostaly pojmy: inkluze, inkluzivní vzdělávání a inkluzivní školy. Rok 1994 je tedy rokem vzniku pojmu inkluze a dostává se do popředí před pojmem integrace.

Inkluze je pojem, který vychází z latinského slova „*inclusion*“ neboli zahrnutí. V širším smyslu jde o příslušnost k celku. Inkluze není pouze vyšší stupeň integrace, ale jedná se o koncept, který dává možnost, aby všechny děti měly rovný přístup ke vzdělání v běžných školách bez ohledu na jejich speciálně vzdělávací potřeby.

Speciálně vzdělávací potřeby se odvíjí od schopností a výkonu žáka a od toho, co je od něho očekáváno. Očekávání je určitá norma výkonu žáka. Pokud ji nedosahuje nebo přesahuje, je označován jako žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Norma není pouze v oblasti vzdělávání, ale také v oblasti vývoje, motoriky, komunikace, sociálních dovedností, sebeobsluhy a dalších. V období školního věku je to především norma v oblasti kurikula, tedy učiva, které by dítě mělo zvládnout.

Problematika speciálních vzdělávacích potřeb je upravena ve školském zákoně a také ve vyhlášce MŠMT ČR. Podle těchto dokumentů jsou osoby se speciálními vzdělávacími potřebami vymezeny jako osoby se zdravotním postižením a zdravotním či sociálním znevýhodněním. Osoby se zdravotním postižením jsou dle zákona osoby mentálně, tělesně, zrakově, sluchově postižení, osoby s vadami řeči, více vadami, autismem či vývojovými poruchami chování a učení. Za zdravotní znevýhodnění je považováno zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc a další lehčí zdravotní poruchy, které vyžadují ohled při vzdělávání. Osoby se sociálním znevýhodněním jsou osoby, které jsou ohroženy sociálně patologickými jevy, rodiny, které mají nízké sociálně-kulturní postavení, osoby kterým je uložena ochranná výchova či nařízena ústavní výchova, ale také azylanti či menšiny.

Školský zákon č. 561/2004 Sb., umožňuje žákům a studentům se speciálními vzdělávacími potřebami právo na vzdělání, jehož podmínky, obsah, formy a metody jsou v souladu s jejich možnostmi a potřebami. vyhláška č. 27/2016 Sb., která je doplněna vyhláškou č. 416/2017 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, definuje podpůrná opatření na které mají žáci a studenti právo. Jsou to speciální učebnice, didaktické pomůcky, kompenzační pomůcky, služby asistenta a další. Vše je součástí inkluzivního vzdělávání v inkluzivních školách.

V roce 1994 vznikla *Asociace pracovníků v rané péči*, která pomáhá při vzdělávání dětí se SVP ve věku do 7 let. Smyslem této asociace je vzájemná podpora pracovníků, publikování, zpřístupnění informací laické i odborné veřejnosti a všeobecná spolupráce.

Podmínky a obsah inkluzivního vzdělávání žáku se speciálními vzdělávacími potřebami jsou upraveny v zákoně č. 561/2004 Sb., školský zákon, v novele zákona č. 82/2015 Sb., vyhláškou č. 27/2016Sb., a také RVP.

2.3 1997 – 2001

V roce 1997 byla střediska výchovné péče zařazena mezi pedagogicko – psychologické poradenské služby. V roce 1997 vyšel v ČR metodický materiál *Kurz integrace dětí se speciálními vzdělávacími potřebami*, který byl vytvořen v rámci programu *Škola pro všechny*. Ten vznikl na základě projektu UNESCO ve světě již v roce 1994. Tento projekt charakterizoval změny v přístupech k výchově a vzdělání osob se specifickými vzdělávacími potřebami. Změny vycházely z členění postižených, zatímco dříve se členilo dle lékařské terminologie, nyní se začalo vycházet ze stupně hloubky postižení. Na speciální potřeby těchto jedinců se začalo reagovat vznikem speciálních podpůrných opatření. Ve speciálních školách se tak v této době vzdělávaly pouze děti s těžším postižením, zatímco děti s lehkým až středním postižením docházely do běžných škol a byly tak vzdělávány v tzv. hlavním vzdělávacím proudu.

V roce 1998 bylo navázáno na *Národní plán* z roku 1993 a vznikl další plán nazvaný *Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním handicapem*.

Roku 1999 vznikla *Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v ČR*. V roce 1999 schválila vláda České republiky na svém zasedání cíle vzdělávací politiky. Na základě toho vznikl v roce 2001 Národní program rozvoje v České republice „*Bílá kniha*.“ Bílá kniha formuluje obecné záměry a rozvojové programy, které jsou klíčové pro vývoj vzdělávací soustavy.

2.4 2002 – 2005

V roce 2002 byla vytvořena *Směrnice MŠMT ČR k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení*. Dále v roce 2002 vznikl dokument *Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v ČR*.

V roce 2004 vznikl zákon č. 563/ 2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. V roce 2004 vznikl také *Rámcový projekt monitorování a hodnocení vzdělávání*. Dále se v roce 2004 v Českém vzdělávání začíná používat pojem speciální vzdělávací potřeby, který byl ustanoven v zákoně č. 561/2004 Sb., vzniklém téhož roku. Díky tomuto zákonu také byl rok 2005 podporou vzdělávání dětí se SVP.

V roce 2005 také vyšel další tzv. *Dlouhodobý záměr vzdělávání v ČR*, který je součástí dokumentů *Národního programu rozvoje vzdělávání v ČR*. V roce 2005 vznikla také vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Ve stejném roce vznikla také vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, která navazuje na zákon č. 563/2004 Sb.

2.5 2006 – 2009

V tomto období vyšel další národní plán, který vydala vláda a byl nazván *Národní plán podpory a integrace občanů se zdravotním handicapem* platný v období 2006 -2009.

V roce 2007 vznikl další dokument *Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v ČR*. Dále byla v roce 2007 vydána Metodická příručka nazvaná: *Metodika tvorby školních vzdělávacích programů SOŠ a SOU*, která měla za úkol školám pomáhat při tvorbě ŠVP.

Roku 2008 vyšel dokument nazvaný *Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky* a v roce 2009 vyšel dokument *Úmluva o právech osob se zdravotním postižením*.

2.6 2010-2015

V roce 2010 vláda vydala další plán nazvaný *Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním handicapem* platný na období 2010-2014. Tento dokument vychází z *Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením*.

V roce 2010 byl vydán *Národní akční plán inkluzivního vzdělávání* s cílem zvýšit míru inkluzivního vzdělávání v našich školách. Tento plán je snahou podpořit integraci osob s handicapem či osob znevýhodněných do společnosti a také aktivního působení proti sociální exkluzi jednotlivců i sociální skupiny. V tomto plánu jde o kritické hodnocení situace inkluzivního vzdělávání v České republice z důvodu stále velkého počtu vyčleňovaných dětí, žáků a studentů z hlavního vzdělávacího proudu.

Plán si klade několik cílů:

- realizace vzniku subjektů, které se budou podílet na koordinaci a plánování inkluzivního vzdělávání
- vypracování návrhů strategických dokumentů
- úprava stávajících rámcově vzdělávacích programů
- úprava školní legislativy
- podpora inkluzivního vzdělávání v předškolním, primárním, sekundárním i terciárním vzdělávání
- příprava pedagogických pracovníků pro inkluzivní vzdělávání
- zkvalitnění poradenských služeb
- nastavení podmínek rozvoje inkluzivního vzdělávání
- realizace analytických a výzkumných aktivit
- podpora standardizace a evaluace
- zkvalitnění informovanosti a medializaci pro odbornou i širokou veřejnost o činnostech směřujících k inkluzivnímu vzdělávání

V roce 2011 vznikl další dokument *Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v ČR 2011-2015*.

V roce 2012 vyšla novela č. 198/2012 Sb., k zákonu č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovních.

Dále v roce 2014 vyšla *Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020*. Reakcí na tuto strategii byla novelizace zákona č. 561/2004 Sb., zákonem č. 82/2015 Sb. MŠMT reagovala na tuto novelu zavedením inkluzivního vzdělávání do škol hlavního vzdělávacího proudu.

3 Zainteresané strany v inkluzivním vzdělávání

3.1 Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami

Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami jsou děti se zdravotním postižením, zdravotním či sociálním znevýhodněním a děti nadané. Školský zákon č. 561/2004 Sb., upravuje přesné podmínky, které umožňují osobám se speciálními vzdělávacími potřebami vzdělávání na úrovni a která odpovídá jejich individuálním potřebám ve vztahu k jejich handicapu, znevýhodnění nebo nadání. Pojem žák se speciálními vzdělávacími potřebami byl u nás používán až od roku 2004. I přesto bylo již dříve k žákům speciálně přistupováno. Týkalo se to zejména žáků se zdravotním postižením. Až postupem času bylo do této skupiny zahrnuto více podmínek, které upravují, kdo je žák se speciálními vzdělávacími potřebami. Opomíjeni byli například žáci sociálně znevýhodnění či žáci nadaní. To se zákonem č. 561/2004 Sb., změnilo a byly přesně vymezeny skupiny, kterých se pojem speciální vzdělávací potřeby týká. Mnoho autorů na to nahlíží jinak nebo trochu odlišně než samotný zákon. Mohu uvést dělení dle některých autorů.

Skupiny osob se SVP dle Průchy, Walterové, Mareše:

- *žáci se zdravotním postižením*
- *žáci se zdravotním znevýhodněním*
- *žáci se sociálním znevýhodněním*
- *žáci s mimořádným nadáním*
- *dospělý a děti imigrantů, etnických a jazykových menšin atd.*⁷

Skupiny žáků se SVP dle Michalíka a kol.:

- *žáci se zdravotním postižením – mentálním, s poruchou autistického centra, zrakovým, sluchovým, žáci s narušenou komunikační schopností, s kombinovaným postižením*
- *žáci dlouhodobě nemocní, žáci s psychickým onemocněním, žáci s poruchami učení a chování*
- *žáci z nepodnětného prostředí a vyloučených lokalit, žáci z rodin, kde se jejich potřebám nemohou nebo nechťejí věnovat, žáci z rodin s dlouhodobě narušenými*

---

⁷ MAREŠ, J., PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013. str. 302

vztahy, žáci umístění v zařízení sociální ochrany nebo zařízení vykonávající ochrannou či ústavní výchovu

- *žáci s jiným mateřským jazykem, imigranti a azylanti*⁸

Podle zákona č. 561/2004 Sb., ve znění účinném od 1.1.2017 „se dítětem, žákem a studentem se SVP rozumí osoba, která k naplnění svých vzdělávacích možností nebo k uplatnění nebo užívání svých práv na rovnoprávném základě s ostatními potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Podpůrnými opatřeními se rozumí nezbytné úpravy ve vzdělávání a školských službách odpovídající zdravotnímu stavu, kulturnímu prostředí nebo jiným životním podmínkám dítěte, žáka nebo studenta. Děti, žáci a studenti se SVP mají právo na bezplatné poskytování podpůrných opatření školou a školským zařízením.“⁹

Pojem žák se speciálními vzdělávacími potřebami je podle mnohých autorů nepřesný. Mohl by být nahrazen pojmem „žák s rozmanitými schopnostmi,“¹⁰ „žák s bariérami na cestě a participaci“ či žák s potřebou podpůrných opatření.“¹¹

Můžeme se také setkat s názorem, že by měli být tyto děti, žáci, studenti označováni pojmem „jedineční.“ To by podle mnohých autorů více vystihovalo schopnosti a individualitu jednotlivých osob. Pojmem jedinečnost můžeme chápat odlišné charakteristiky jedinců jako ztráta sluchu, slabozrakost, porucha učení, porucha chování, tělesné postižení, vysoké nadání a celou řadu dalších. V českém právu je stále používán žák se speciálními vzdělávacími potřebami a momentálně není žádný podnět, který by to měl měnit.

3.1.1 Vzdělávání žáků se SVP

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je upraveno ve vyhlášce č. 27/2016 Sb., rozšířenou o vyhlášku č. 416/2017 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Tato vyhláška upřesňuje pravidla, která jsou stanovena ve školském zákoně. Ve vyhlášce se můžeme dočíst např. vše o podpůrných opatřeních, tedy kdo a za jakých podmínek je žákovi poskytuje, o roli asistenta pedagoga či o individuálním vzdělávacím plánu.

⁸ MICHALÍK, J. *Škola pro všechny aneb integrace je když...* Vsetín: Základní škola Integra Vsetín, 2002. Str 23.

⁹ ČESKO. 561/2004 Sb., *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online]. © 2017 [cit. 15.12.2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

¹⁰ KASÍKOVÁ, H., STRAKOVÁ, J. *Diverzita diferenciacie v základním vzdělávání*. 1. Vyd. Praha: Karolinum, 2011. str. 124.

¹¹ HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I. *Inkluzivní vzdělávání*. 1. Vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. str. 149.

Samotné vzdělávání žáků se SVP můžeme rozdělit na období:

- Raná péče
- Předškolní vzdělávání
- Základní vzdělávání
- Střední vzdělávání

Raná péče

V této oblasti jde o podporu rodiny, která vychovává dítě se SVP. Základem této péče je tedy poradenská služba, kdy dojíždí pracovníci do rodin a pomáhají rodinám v práci s dítětem a uspokojování jeho potřeb. Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením z roku 1998 nám definuje: „*Ranou péčí se rozumí systém služeb a programů poskytovaných dětem ohroženým v sociálním, biologickém a psychickém vývoji, dětem se zdravotním postižením a jejich rodinám s cílem předcházet postižení, eliminovat nebo zmírnit jeho následky a poskytnout rodině i dítěti možnost sociální integrace.*“¹²

Ranou péčí je potřeba zaměřit na dítě v co nejranějším věku, prostřednictvím edukace, aktivit a intervence. Podporovat rodiny je potřeba v oblastech rozvoje kognitivního, emočního, fyzického, jazykového. Rodinám je poskytována také pomoc při vyrovnání se s postižením jejich dítěte, díky které se předchází vzniku problémů, které jsou s tím spojené. I přes veškerou snahu je stále mnoho dětí nepodněcováno a nepodporováno ve vývoji vlivem emocionální nepodpory, nevhodné stimulace intelektu či zdravotního zanedbání.

V právním systému našeho státu je raná péče definována v zákoně *o sociálních službách* č. 108/2006 Sb. Jde o službu terénní, někdy také ambulantní, která je poskytována dětem do 7 let věku. Poskytovány jsou činnosti výchovné, vzdělávací, aktivizační, kontakt s prostředím, terapeutické činnosti, právní pomoc a další.

Předškolní vzdělávání

Předškolní vzdělávání je vymezeno v zákoně č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším a jiném vzdělávání* a ve vyhlášce č. 14/2005 Sb., *o předškolním vzdělávání*. Předškolní vzdělávání je poskytováno dětem do 6 až 7 let, a to ve školských zařízeních. V rámci předškolního vzdělávání je dětem se SVP poskytována speciálně pedagogická péče, která je vymezena v individuálním vzdělávacím plánu, který je sestaven přímo pro dané dítě s ohledem na jeho vývojové potřeby a možnosti. Základ individuálního

---

¹² OSN. *Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením*. Copyright UNIC Praha [online]. © 2005 [cit. 12. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/images/PDF/npvp2005.pdf>

vzdělávacího plánu vychází ze školního vzdělávacího programu, který je vymezen „*Rámcovým vzdělávacím programem předškolního vzdělávání*“, dále z vyšetření lékaře, z vyšetření poradenským zařízením či konzultací se zákonným zástupcem.

Inkluzivní proces v předškolní pedagogice je stejně jako v ostatních stupních vzdělávání závislý na spolupráci všech zainteresovaných stran a na speciálně pedagogické podpoře žáků se SVP s ohledem na jejich potřeby, které vyplývají z jejich individuality. Ať jde o dítě s tělesným, mentálním či smyslovým postižením, děti s jazykovou bariérou či děti nadané, základem při práci s ním je speciální přístup a využívání speciálních pomůcek, které dítěti usnadní práci a osvojování si nových poznatků. Speciální přístup v oblasti předávání informací, možností práce, her, rozvoje jemné motoriky, komunikace, rozvoji osobnosti, dovedností, emocí a dalších.

Přístup předškolního vzdělávání k dětem se SVP

Zrakově handicapovaní žáci

Pro děti se zrakovým handicapem by mělo být upraveno prostředí třídy. Úprava je v prostorech, kde by mělo být dostatečné osvětlení, kontrastní barvy stěn, hmatové podněty, hračky a pomůcky zvukové nebo svítící a neměly by se ve třídách nacházet nebezpečné předměty. S dětmi se nacvičuje pohyb, orientace v prostoru, používání kompenzačních pomůcek a nácvik sebeobsluhy.

Sluchově handicapovaní žáci

Pro tyto děti je potřeba zvolit vhodnou metodu komunikace, která je stěžejní pro veškerou práci s nimi. Může jít o znakový jazyk, mluvenou komunikaci nebo kombinaci obojího. S mladším dítětem můžeme komunikovat prostřednictvím obrázků, hraček. Učíme ho znakovému jazyku, odezírání, očnímu kontaktu a hmatovému vnímání. Umístění dítěte se sluchovým postižením do školky je přínosné, protože děti se učí od ostatních formou nápodoby, rozvíjí svou osobnost a navazují kontakty, které jsou pro jeho uplatnění ve společnosti stěžejní.

Mentálně handicapovaní žáci

Předškolní vzdělávání mentálně handicapovaných dětí má za účel diagnostiku, reedukaci, rehabilitaci dítěte. Celý proces vzdělávání je zaměřen na osvojování si základních dovedností sebeobsluhy a hygienických návyků. Pedagogové se snaží v dítěti vzbudit emoce a zájem. Celý proces je často doplňován o speciální prvky: animoterapie, arteterapie, alternativní komunikace a další. Z hlediska mentální retardace je inkluze spíše myšlena pro žáky s lehkým mentálním handicapem či Downovým syndromem. Inkluze dětí s těžkým mentálním postižením by byla velmi problematická.

Žáci s narušenou komunikační schopností

Při předškolním vzdělávání dětí s narušenou komunikační schopností je potřeba spolupracovat s logopedem. Základem práce je dostatek řečových podnětů, rozvíjení motoriky, rytmizace a slovní zásoby. Dítě, které má narušenou komunikační schopnost má problémy v navazování vztahů, dorozumívání a vyjadřování se, což je velkou překážkou v životě a má to dopad na celkovou osobnost jedince a jeho vývoj. Při této problematice je potřeba rozlišit řečovou vadu a mutismus, kdy je potřeba speciální přístup a odlehčenou, nenucenou komunikaci prostřednictvím obrázků, maňásků, her a dalších prostředků.

Základní vzdělávání

Je upraveno v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, vyhláškami MŠMT č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky ve znění pozdějších předpisů a vyhláškou č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků, studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí žáků a studentů mimořádně nadaných ve znění pozdějších předpisů. Základní vzdělávání navazuje v českém školském systému na předškolní vzdělávání a je povinné pro každé dítě. Pokud dítě nemá povolen odklad o 1 - 2 roky, od pedagogicko-psychologické poradny či speciálně- pedagogického centra, je povinen k nástupu do povinné školní docházky. Nastoupit musí na začátku školního roku, který následuje po dosažení 6-ti let dítěte. Žáci se vzdělávají podle *Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání*, který je přizpůsoben pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Inkluzivní vzdělávání na základní škole v tzv. hlavním vzdělávacím proudu znamená několik změn:

- v organizaci školy
- v didaktických přístupech

- v metodách práce s dětmi
- ve složení učitelského sboru

Do běžného učitelského sboru se zařazují speciální pedagogové, asistenti pedagoga, asistenti žáků, kteří spolu s učiteli tvoří podstatné pilíře inkluzivního vzdělávání. Učitelé prostřednictvím různých metod výuky a přístupů k výuce ovlivňují její kvalitu. V inkluzivním vzdělávání jde zejména o výuku, která je vhodná pro všechny žáky. Využívají se principy samostatnosti, které slouží ke zvýšení aktivity žáka a pomocí sociálního učení vytvářejí kontakty mezi žáky. Svoji roli zde hrají učební plán, role a odpovědnost učitele, třídní a školní organizace a postoj učitele k inkluzivnímu vzdělávání. Při výuce žáků se speciálními vzdělávacími potřebami pomáhají správně zvolené podpůrné opatření, které žáka motivuje a nezatěžuje a tím pádem ovlivňuje úspěšnost vzdělávání a zároveň odpovídá jejich úrovni a možnostem v edukačním procesu. Jedním z podpůrných opatření je individuálně vzdělávací plán, který je týmem školy a odborníky sestaven každému dítěti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Základní vzdělávání žáků s mentálním handicapem

Vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením se odvíjí od jejich individuálních možností. Ve vzdělávacím procesu je důležité opakování látky, doplnění výuky o předměty umožňující názorné ukázky. Základ by měla tvořit vlastní aktivita žáka ve výuce. Se žákem se pracuje při výuce i mimo výuky, kdy je pozornost zaměřena na jeho rozvoj kognitivních a řečových schopností, emoce, motoriku, pomoc při řešení problémů. Žáci se středně těžkým a těžkým mentálním postižením vyžadují individuální přístup. Práce s těmito žáky je zaměřena na zvládání běžných úkonů, které jim pomohou v běžném životě. Samotné vzdělávání žáků se středně těžkým až těžkým mentálním postižením probíhá dle jejich možností a schopností. Základem je individuální přístup, k výuce se využívá kompenzačních pomůcek a speciálních učebních metod. Spolupracuje se speciálními pedagogy, asistenty, psychology a dalšími odborníky, kteří mezi sebou spolupracují a utváří ucelený systém práce se žákem. Cílem práce je rozvoj motoriky, sebeobsluhy, komunikace a uspokojování základních životních potřeb žáka.

Základní vzdělávání žáků se zrakovým postižením

Vzdělávání žáků se zrakovým postižením se odvíjí od zrakové vady, kterou žák trpí. Každá vada vyžaduje jiné kompenzační pomůcky a odlišný stupeň pomoci. Nejčastěji je poskytována pomoc při nácvičku pohybu, jemné a hrubé motoriky, orientaci v prostoru. Žáci se učí Braillovu písmu a psaní na počítači, což jim usnadňuje dorozumívání a hlavně vzdělávání. Při výuce zrakově handicapovaných dětí se zapojují osobní asistenti, speciální pedagogové, asistenti pedagoga a další odborníci.

Základní vzdělávání žáků se sluchovým handicapem

Vzdělávání žáků se sluchovým postižením vyžaduje od pedagogů odbornou znalost. Tyto znalosti využijí při plánování výuky, do které by měli zapojit speciální metody pro práci se žáky se sluchovým handicapem. Se žáky je pracováno při výuce i mimo výuku, kdy je jim poskytována speciální podpora formou logopedické péče, učení znakového jazyka, nácvičku práce s kompenzačními pomůckami a další činnosti. Výuka probíhá formou orální, totální či bilingvální komunikace. Způsob si žák zvolí sám a může být v průběhu měněn dle rozvoje schopností žáka.

Základní vzdělávání žáků s narušenou komunikační schopností

Žáci s narušenou komunikační schopností potřebují vhodné prostředky a podněty, které jim pomáhají v komunikaci i přes jejich handicap. Komunikace je základní lidskou potřebou a je tedy základem při jakékoli práci s žáky s handicapem. Při práci s žáky s problémy komunikace spolupracuje logoped, který může pomáhat i při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu, který dítěti usnadní výuku. Dále spolupracuje i pedagog, speciální pedagog, osobní asistent či asistent pedagoga, další odborníci a rodina.

Základní vzdělávání žáků s poruchami chování

Žáci s poruchami chování v běžném vzdělávacím proudu mají také své místo. Při práci s nimi se využívá spolupráce s asistentem pedagoga, psychologa či speciálního pedagoga. Základem je pomoc při řešení a zvládnutí konfliktů, navazování sociálních vztahů s vrstevníky a zvládnutí vlastní osobnosti. Specifikem výuky žáků s poruchami chování je stavba vyučovacíh hodin, která by měla být rozložena do bloků, kdy se žák učí a odpočívá. Odpočinek probíhá zejména aktivním způsobem a učení by se mělo střídát v práci skupiny a individuální práci. Výuka je doplněna speciálně - pedagogickými metodami a přístupem k žákovi.

Základní vzdělávání žáků s tělesným postižením

Vzdělávání žáků s tělesným postižením v běžném vzdělávacím proudu není problémem, pokud má škola zajištěna bezbariérový vstup do školy, zejména s ohledem na vozíčkáře. Potřebná je podpora žáků s tělesným handicapem ze strany osobního asistenta, který ho doprovází a pomáhá mu při základních úkonech spojené s výukou, stravováním či hygienou. Veškerá pomoc by se měla odvíjet od schopností žáka a měla by být podporována jeho samostatnost a aktivita. Dle závažnosti pohybového postižení se využívají kompenzační pomůcky, kterými jsou berle, chodítka, tříkolky, lezítka, přenosné rampy, speciální židle a mnohé další. Ve vzdělávacím procesu se využívá řada didaktických pomůcek. Při vzdělávání žáků s tělesným handicapem je vyžadována stejně jako u ostatních žáků s handicapem či znevýhodněním, spolupráce asistentů, pedagogů, rodičů a dalších odborníků.

Základní vzdělávání žáků nadaných

Nadaný žák je žák, který vykazuje oproti vrstevníkům vyšší úroveň rozumových schopností a dovedností v celé řadě činností. Dítě je za nadané označeno po provedení diagnostiky školským poradenským zařízením. Poradenské zařízení se vyjádří především k osobnosti jedince a ke konkrétnímu uměleckému či pohybovému nadání se vyjádří odborník daného oboru, který následně vypracuje posudek, jež je poskytnut školskému zařízení. Individuální vzdělávací plán nadaných žáků vychází ze školního vzdělávacího programu a na jeho vytvoření se podílí také psycholog, speciální pedagog, zákonný zástupce žáka a žák samotný. Plánem je uzpůsoben obsah učiva, který je rozšířen či dává žákovi možnost účastnit se některých předmětů z vyšších ročníků. Žák může být na základě zkoušek, které vykoná před komisí, zařazen do vyššího ročníku.

Úspěšnost vzdělávání všech žáků s handicapem, znevýhodněním, nadáním či jazykovou nebo kulturní bariérou je závislá na přístupu zainteresovaných stran, odborností pedagogických pracovníků, klimatem třídy a vhodně sestaveným individuálně vzdělávacím plánem.

Střední vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami

Tato problematika je totožná problematice vzdělávání základnímu. Střední vzdělávání je upraveno podle zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Vyhláškou č. 13/2005 Sb., o středním vzdělávání a vzdělávání v konzervatoři ve znění pozdějších předpisů. Cílem středního vzdělávání je rozšíření základního vzdělání se zakončením v podobě získání výučního listu nebo maturitního

vysvědčení. Stejně jako v předchozích stupních vzdělávání i zde je žákovi se speciálními potřebami vypracován individuální vzdělávací plán a využívá se pomoci osobního asistenta.

Rozdělujeme druhy handicapů a odlišujeme přístup k dětem s handicapem, ale podstatnější, než nalezení odpovídající kategorie postižení, je nalezení druhu a míry podpory, jakou dané dítě potřebuje. Jaká můžeme pro dítě učinit opatření, abychom ho podpořili v dosažení osobního maxima.

Přínos inkluze

Kvalita výuky žáků je jednou z hlavních otázek, které se řeší mezi lidmi i odborníky. Mnozí se totiž domnívají, že v rámci inkluze bude docházet ke zhoršení kvality výuky všech žáků. Další názory poukazují na obavy z nevybavenosti škol a tříd pro inkluzi žáků se SVP, nedostatečné vzdělávání pedagogů a další. Mnoho autorů v zahraničí se zabývalo šetřením těchto obav a zjišťování odpovědí na otázky a došli k závěrům, kdy studie prokázaly, že úspěchy žáků bez vzdělávacích potřeb nejsou ovlivněny počtem dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále při srovnání výsledků inkluzivních škol a běžných škol nebyly zjištěny výrazné rozdíly. Podle mnohých studií bylo také dokázáno, že pokud se výsledky škol liší, je tam problém v míře angažovanosti pedagogů či celé školy k výuce, v sestavení školních plánů a dalších podnětů. Závěrem výzkumů je, že pokud školy a pedagogové používají správné didaktické metody pro inkluzivní vzdělávání, tak může přítomnost dětí se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné třídě výuku všech žáků, ať se speciálními vzdělávacími potřebami nebo bez nich, zkvalitnit.

Já bych se ovšem ráda zaměřila také na přínosy inkluze, které stojí bok po boku obavám. Inkluzivní vzdělávání může mít přínos jak pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami tak pro žáky bez speciálně vzdělávacích potřeb.

Žákům se speciálními vzdělávacími potřebami může inkluzivní vzdělávání přinést:

- přátele
- pomoc v navazování mezilidských vztahů
- učení se kooperaci
- lepší výsledky
- motivaci
- vzory v sociálních dovednostech a chování

- běžnější kurikulum než na speciálních školách
- kladení vyšších, splnitelných cílů
- integrace celé rodiny mezi rodiny s dětmi bez speciálních vzdělávacích potřeb
- lepší možnosti v budoucím životě
- snazší integrace do budoucího života, prostředí

Žákům bez speciálně vzdělávacích potřeb může inkluzivní vzdělávání přinést:

- přátele
- připravenost na život v rozmanité společnosti
- respektování lidí
- toleranci
- porozumění
- morální hodnoty
- učení se kooperaci
- lepší výsledky
- lepší pohled na rozdíly mezi lidmi

Z výzkumů vyplynulo, že žáci, kteří prošli inkluzivním vzděláváním, jsou lépe připraveni na budoucí život. Celkový obsah vyučování na běžných školách je mnohem živější, bohatší a zajímavější než na speciálních školách, proto dětem přináší i větší znalosti a děti dosahují lepších výsledků, což jim otevírá možnosti studovat na středních i vysokých školách. Jejich duševní vztah je posílen, protože nemají pocity izolace, ale naopak pocity, že někam patří, jsou součástí celku. Radí se do vrstevnické skupiny, která jim nabízí mnoho způsobů trávení volného času a získávání kamarádů. Při inkluzivním vzdělávání dochází také k větší spolupráci mezi učiteli a rodiči, což má za následek jednodušší průběh vzdělávání s lepšími výsledky. Hlavní myšlenka inkluzivního vzdělávání, tedy rovné šance pro všechny, jsou kompletním přínosem pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i pro žáky bez speciálních vzdělávacích potřeb. Obě strany si navzájem mnoho dají a nic neztratí.

3.1.2 Materiály inkluzivního vzdělávání

Materiály inkluzivního vzdělávání

- Kurikulum žáka se speciálními vzdělávacími potřebami
- Individuální vzdělávací plán

dále sem můžeme zahrnout dokumenty týkající se vzdělávání:

- Rámcový vzdělávací program
- Školský vzdělávací program
- Podpůrné opatření

Kurikulum

Kurikulum zahrnuje co, jak, proč, kdy, za jakých podmínek a s jakým efektem se má dítě naučit. Základem je, aby kurikulum žáka se speciálními vzdělávacími potřebami bylo přizpůsobeno jemu, jeho možnostem a jeho individuálním schopnostem. Základem je přizpůsobení formy výuky tak, aby žáci dosáhli cíle. Upravení způsobu, jakým si žáci mohou osvojovat nové učivo. Dále bychom neměli na žáka klást velké nároky a nebudeme mu zadávat velké množství prací.

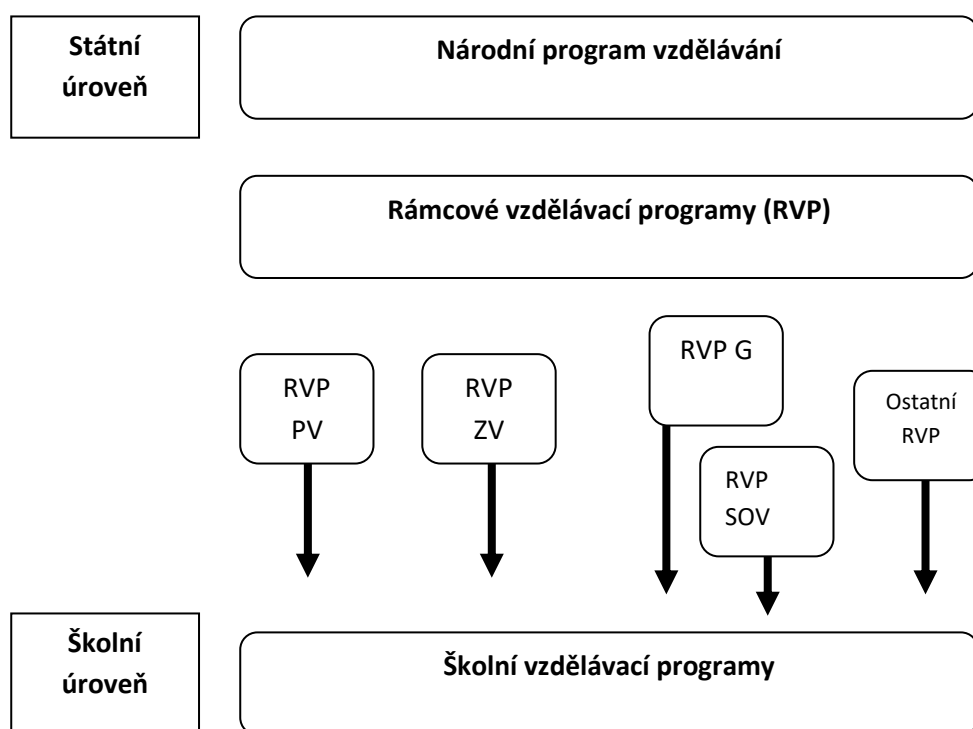
Individuální vzdělávací plán

Individuální vzdělávací plán je druhem podpůrného opatření, proto můžeme říci, že podporou je i vytvoření individuálního vzdělávacího plánu, který je závazným dokumentem pro zajištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka, přičemž vychází ze školního vzdělávacího programu a je součástí dokumentace žáka ve školní matrice. Individuální vzdělávací plán zpracovává škola na základě doporučení školského poradenského zařízení a žádosti rodičů žáka. Na vytváření se podílí pedagog, asistent pedagoga, pracovník speciálně pedagogického centra či pedagogicko-psychologické poradny a také rodiče žáka. Individuální vzdělávací plán je sestaven a vytvořen přímo pro konkrétního žáka. Při jeho vypracování musíme myslet na schopnosti žáka, čeho je schopen a čeho naopak ne. Jaké jsou potřeby dítěte z hlediska psychologického, biologického a sociálního a jaké jsou jeho potřeby v učení. Plán obsahuje informace o podpůrných opatřeních, údaje o žákovi a údaje o pedagogických pracovnících podílejících se na vzdělávání žáka. Dále je v něm uvedeno, jaké změny byly učiněny v obsahu vzdělávání, metodách, formách výuky, hodnocení a výstupů ze vzdělání žáka. Individuální vzdělávací plán je přínosem nejen pro žáka, ale i pro učitele. Poskytne jasný přehled o

potřebách žáka, o programu plánovaných činností, o přístupu žáka k učení, o způsobu osvojování si nových poznatků a o reálně splnitelných a plánovaných cílech. Individuální vzdělávací plán je jeden z předpokladů úspěšného vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

V ČR můžeme rozlišit 2 úrovně kurikulárních dokumentů:

- **Státní**
  - ❖ Národní program vzdělávání
  - ❖ Rámcové vzdělávací programy
    - Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
    - Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
    - Rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání
    - Rámcový vzdělávací program pro gymnázia
    - Ostatní rámcové vzdělávací programy
- **Školní**
  - ❖ Školní vzdělávací program

Obrázek 2 - Schéma kurikulárních dokumentů ¹³

¹³ *Učitel'ské noviny*. Nový rámcový vzdělávací program. Praha: GNOSIS spol. s r. o., 2006, č. 17. ISSN 0139-5718

Národní program vzdělávání

Národní program vzdělávání v České republice tzv. Bílá kniha - „*Dokument formuje vládní strategii v oblasti vzdělávání v podobě myšlenkových východisek, obecných záměrů a rozvojových programů směřodatných pro vývoj vzdělávací soustavy. Strategie odráží celospolečenské zájmy a dává konkrétní podněty k práci škol.*“¹⁴

Rámcové vzdělávací programy

Rámcové vzdělávací programy jsou hlavní kurikulární dokumenty, které se rozdělují na předškolní, základní, střední gymnaziální a střední odborné vzdělávání. Jednotlivé dokumenty vymezují cílové zaměření vzdělání a očekávaný výstup, základní učivo, učební plány, pravidla pro tvorbu školních vzdělávacích plánů.

Školní vzdělávací programy

Školní vzdělávací programy zpracovávají školy podle rámcových vzdělávacích programů se zaměřením na potřeby žáků. Schvaluje ho vedení školy a musí být veřejně dostupné všem.

Podpůrné opatření

Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami vymezuje vyhláška č. 27/2016 Sb., která je doplněna vyhláškou č. 416/2017 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, upřesňující pravidla stanovená školským zákonem č. 561/2004 Sb. Tato vyhláška mimo jiné upravuje kým a za jakých podmínek je žákovi poskytnuto podpůrné opatření. Ve vzdělávacím procesu a při naplňování vzdělávacích potřeb je žákovi možno přidělit podpůrné opatření prvního až pátého stupně.

Podpůrné opatření prvního stupně

Podpůrné opatření prvního stupně je uděleno žákovi, který má menší problémy ve výuce. Mezi drobné problémy mohou patřit problémy se čtením, psaním, počítáním, poruchy pozornosti a další. Jde zejména o problémy u kterých je možné vhodným působením a prací s žákem dosáhnout zlepšení. Změny a úpravy ve výuce těchto žáků provádí pedagogičtí pracovníci s ohledem na žákovi schopnosti a individualitu.

---

¹⁴ MŠMT [online] 27.7.2015 [cit. 2017-12-18] Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>

Podpůrné opatření druhého stupně

Podpůrné opatření druhého stupně je žákovi uděleno na základě jeho aktuálního zdravotního stavu, kulturních odlišností, neznalosti jazyka, problémů s učivem, nadání, specifických poruch učení či chování, smyslových problémů a dalších. Všechny tyto aspekty vyžadují individuální přístup k žákovi, úpravu prostředí, hodnocení, volbu metod práce s žákem a vytvoření individuálního vzdělávacího plánu. Vzdělávání žáka v rámci druhého stupně lze vymezit jako mírně problémové. Úspěšného vzdělávání lze docílit při používání speciálních pomůcek, učebnic a přístupu.

Podpůrné opatření třetího stupně

Podpůrné opatření třetího stupně je stanoveno na základě diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb žáka a školským poradenským zařízením. Žáci se ve třetím stupni podpůrného opatření vyznačují problémy s řečí, poruchami učení, závažnějším smyslovým postižením, neznalostí jazyka, intelektem. V tomto stupni již vyžadují pomoc osobního asistenta či asistenta pedagoga. Při výuce dochází k úpravě metod, školního vzdělávacího programu, organizaci výuky. Žákovi je stanoven individuální vzdělávací plán, na jehož tvorbě se podílí pedagog, speciální pedagog a další zainteresované strany, kterými může být i lékař, sociální pracovník či terapeut. Celková délka poskytování podpůrných opatření se řídí charakterem speciálních vzdělávacích potřeb žáka. Může se dle aktuálního stavu žáka měnit v intervalu od několika měsíců do konce trvání školní docházky.

Podpůrné opatření čtvrtého stupně

Stejně jako u třetího stupně i zde je uděleno podpůrné opatření na základě diagnostiky školského poradenského zařízení. V tomto stupni se žáci projevují středně těžkým až těžkým mentálním postižením, závažnými poruchami chování, vážnými smyslovými handicap, poruchami autistického spektra či závažným tělesným postižením, ale také mimořádně nadaní žáci, kteří potřebují individuální přístup ve vzdělávání. Speciální vzdělávací potřeby žáka ve čtvrtém stupni znamenají úpravu obsahu vzdělání. Základ zde tvoří rozvoj schopností a dovedností žáka s ohledem na jeho individuální potřeby. Žákovi je vytvořen individuální vzdělávací plán, do kterého je zařazena i speciální pomoc mimo výuku.

Podpůrné opatření pátého stupně

Podpůrné opatření v pátém stupni je uděleno na základě předchozího stanovení podpůrných opatření a diagnostiky školským poradenským zařízením. Tento stupeň je pro žáky s těžkými tělesnými vadami, s kombinovaným postižením, těžkým smyslovým postižením a další. Žáci vyžadují vysoký stupeň pomoci a kompletní úpravu vzdělávacího obsahu, organizace výuky, komunikačních prostředků a pomůcek výuky. Vše je zaměřeno především na rozvoj schopností a dovedností žáka. Na vzdělávání se podílí osobní asistenti, speciální pedagogové, asistenti pedagoga a další pracovníci.

Podpůrná opatření se objevují v několika oblastech:

- V oblasti organizace výuky – prostor třídy, režim výuky, pracovní místo
- V oblasti metod výuky - oblasti didaktiky (principy, metody, organizační formy, postupy, techniky používané ve výuce)
- V oblasti intervence - zásah do procesu - pedagogický, speciálně pedagogický nebo psychologický
- V oblasti pomůcek - pomůcky didaktické, speciálně didaktické, kompenzační a relaxační
- V oblasti úpravy obsahu vzdělávání - soubor dovedností, znalostí, vědomostí, zaměřených na zájmy a postoje žáků
- Oblast hodnocení - klasifikace je odlišná od klasifikace ostatních žáků. Může z toho být problém a vzniknout konflikt, když rodiče nebo ostatní žáci budou takové hodnocení považovat za nespravedlivé
- Oblast personální podpory - osobní asistent a asistent pedagoga, který pomáhá při výuce a mimo ní v navazování vztahů s ostatními žáky a pomocí při běžných denních potřebách

3.2 Ostatní žáci třídy

Ve vzdělávacím procesu se nyní můžeme setkat s dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami téměř v každé třídě. Změnu to přináší i žákům bez speciálních vzdělávacích potřeb. Tito žáci mají ve třídě nyní mnoho jiných věcí, mohou to být speciální pomůcky pro dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také jeho asistent či asistent pedagoga. Nemělo by se opomíjet na tyto děti a mělo by se s nimi o možných změnách hovořit.

Pedagogové by měli tyto děti zapojovat do práce se žákem se speciálními vzdělávacími potřebami, aby měly možnost mezi sebou navazovat vztahy a komunikovat spolu. Dále se také naučí navzájem spolupracovat. Vhodné je tedy do výuky zapojit skupinovou práci s ohledem na žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Žáci mohou mít mnohdy také pocit, že je takové dítě zvýhodňováno a může to v nich vzbuzovat pocity nespravedlnosti, což může vést k vyčlenění žáka z kolektivu či v horším případě šikanu. Je potřeba, aby tyto možnosti pedagog vnímal a včas zakročil s vysvětlením, co je výhoda a co je pomoc žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami. Základem je, aby si žáci uvědomili, že on má stejné, i když někdy upravené, podmínky.

3.3 Pedagog/třídní učitel

Problematiku pedagogických pracovníků vymezuje zákon č. 563/ 2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. Na tento zákon navazuje vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků a vyhláška č. 412/ 2006 Sb., kterou se mění vyhláška č. 317/2005 Sb. Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo vykonává přímou pedagogickou činnost, která může být:

- vyučovací
- výchovná
- speciálně pedagogická
- pedagogicko – psychologická

Přímou pedagogickou činnost vykonává: učitel, vychovatel, speciální pedagog, psycholog, pedagog volného času, asistent pedagoga, trenér, vedoucí pedagogický pracovník. Základem tohoto povolání jsou odborné předpoklady, mezi které patří v první řadě odborné vzdělání pedagogické a psychologické. Dále se pedagogové vzdělávají v programech celoživotního vzdělávání nebo v rámci dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků akreditovaným MŠMT. Pedagogické a psychologické znalosti umožňují pedagogovi lépe pochopit žáka, vést a motivovat ho k co nejlepším výkonům v rozsahu jeho reálných možností.

Funkce třídního učitele či pedagoga se v rámci inkluzivního vzdělávání rozšiřuje. Na učitele jsou kladeny větší nároky při řízení vzdělávacího procesu. Pedagog by měl být schopen shromážďovat materiály a informace o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami a tyto materiály zužitkovat v samotném vzdělávacím procesu ve prospěch dítěte a třídy.

Dále by měl správně koordinovat a realizovat výuku u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v třídním kolektivu. Každému žákovi by měl být schopen vypracovat individuální vzdělávací plán. Měl by se pravidelně scházet se všemi aktéry inkluzivního vzdělávání tedy i s rodiči dítěte a řešit problémy, ale i úspěchy ve výuce. Pedagog také vede dokumentaci o inkluzivním vzdělávání. Usměňuje kolektiv žáků a v rámci možností se ho snaží stmelovat. Pedagog, který je součástí inkluzivního vzdělávání by měl mít také vhodné profesní schopnosti a osobnostní vlastnosti. Jsou to zejména schopnosti a znalosti v oblasti diagnostiky, komunikace, pedagogiky, psychologie, speciální pedagogiky, prevence, diagnostiky a intervence speciálně-pedagogického poradenství a v oblasti celkového rozvoje žáka se speciálními vzdělávacími potřebami. Výuka by měla být nadstandardní, kdy pedagog bude angažovaný a jeho výuka bude efektivní a zaměřená na celou třídu. Pedagog by si měl také doplňovat znalosti v oboru. Obecně je inkluze úspěšná, pokud všichni aktéři tvoří tým, spolupracují, komunikují mezi sebou, vyměňují si zkušenosti a poznatky a pokud dokáže učitel respektovat zájmy, potřeby a záliby dětí a zakomponovat je do samotné výuky.

3.4 Asistent pedagoga

Asistent pedagoga je pedagogický pracovník a vykonává přímou pedagogickou činnost. Vychází ze zákona č. 563/2004 Sb., a novely č. 198/2012 Sb., o pedagogických pracovnících.

Asistent pedagoga je pomocníkem hlavního pedagogického pracovníka. Pomáhá mu při organizaci a realizaci výuky s žákem a s ostatními žáky třídy pracuje podle potřeby. Vedle zákonem stanovených požadavků na profesi asistenta pedagoga jsou vyžadovány i další kvalifikační předpoklady, schopnosti, dovednosti a osobnostní dispozice. Asistent by měl mít kladný vztah k dětem, být empatický, neměl by mít předsudky vůči menšinám a měl by mít znalosti odpovídající činnosti, které bude vykonávat. Asistent pedagoga má důležitou úlohu v inkluzivním vzdělávání, kdy pomáhá v úspěšném chodu třídy a podílí se na tvorbě individuálního vzdělávacího plánu.

Činnosti a povinnosti asistenta pedagoga:

- činnosti ve třídách dle rozvrhu
- pomoc žákům při získávání norem chování
- pomoc učitelům se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
- asistence v hodinách
- spolupráce s učitelem při výuce
- samotná práce se žáky ve výuce i mimo výuku
- zajišťování dozorů
- doprovod žáků na akce mimo školu
- příprava pomůcek a materiálů k výuce
- vedení a organizace zájmových aktivit pro žáky
- dle potřeby návštěvy rodin žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
- pomoc žákům při přípravě na vyučování
- pomoc při řešení problémů žáků

3.5 Speciální pedagog

S žáky se speciálními vzdělávacími potřebami pracuje především speciální pedagog. Jeho kompetence vymezuje také zákon č. 563/2005 Sb., *o pedagogických pracovnících*. Kompetenci pro výkon povolání speciálního pedagoga získává vysokoškolským vzděláním. Speciální pedagog musí mít osobnostní a odborné předpoklady jako učitel a navíc se musí orientovat v oblasti výchovy a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Dále musí ovládat pedagogickou diagnostiku, reedukační metody, kompenzační pomůcky. Kvalitní speciální pedagog musí zcela ovládat komunikaci s rodinou žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, která je základem úspěšného procesu výchovy a vzdělávání. Speciální pedagog je důležitou součástí inkluzivního týmu. Důležité jsou jeho terapeutické, korekční a poradenské činnosti. Pomáhají dětem s používáním kompenzačních pomůcek nebo hledat vhodné postupy při učení. Pomáhají také rodičům hledat řešení při výchovných úkolech a pomáhají také kolegům v inkluzivním procesu. Speciální pedagog spolupracuje také s psychologem, lékařem a dalšími odborníky.

3.6 Osobní asistenti

Osobní asistent se v rámci inkluze stává pro dítě „partákem“ a také pomocným učitelem. Jeho pomoc je zaměřena hlavně na překonávání pohybových či komunikačních bariér a na pomoc při procesu výuky. Osobní asistent by měl mít znalosti a dovednosti v oblasti speciální pedagogiky. Bohužel to není pravidlem, a proto asistenti, kteří tyto znalosti nemají, by měli intenzivně věnovat čas přípravě na tuto práci. Osobní asistent je v inkluzním procesu velmi důležitým členem, bez něhož by se dítě s více vadami či tělesným postiženým špatně začleňovalo do běžné třídy. Aby inkluze byla opravdu úspěšná, měl by asistent umožnit dítěti, aby co nejvíce pracovalo samo a bylo zodpovědné za své výkony. Měl by tvořit tým s učitelem a nepomáhat pouze jednomu dítěti, ale být schopen pomoci všem dětem ve třídě. Asistent by měl společně s učitelem pracovat na stmelování kolektivu. Osobní asistent by měl být vnitřně vyrovnaný a soustředěný pro svoji práci. Zájmy a záliby svého svěřence by měl znát, aby s nimi mohl pracovat a využít je při výuce. Sám by se měl informovat o svém svěřenci, aby došlo k co nejlepší vzájemné spolupráci, která bude vést k úspěchům v procesu inkluze.

3.7 Rodiče/rodina

„Rodina je společenská skupina, která se skládá z několika členů, kteří jsou provázáni určitými vztahy.“¹⁵

Rozlišujeme rodinu užší, což jsou rodiče a děti a rodinu širší, což jsou prarodiče, tety, jejich děti a další členové. Rodina by měla plnit základní funkce:

- výchovnou
- ekonomickou
- citovou
- biologicko-reprodukční

---

¹⁵ BARTOŇOVÁ, M. *Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice*. 1. vydání. Brno:MSD spol. s.r.o., 2005. str. 214.

Rodiče, jímž se narodí handicapované dítě, nebo vychovávají dítě, které potřebuje speciální režim, jsou ve velmi náročné situaci. Může to být doprovázeno smutkem a zklamáním. Je potřeba se s takovou situací vyrovnat a změnit životní styl rodiny tak, aby to bylo co nejpříjemnější pro všechny členy v rodině.

Rodiče by měli s dítětem pracovat již od narození. Měli by mu být vhodným řečovým vzorem, vést ho k samostatnosti jak doma tak i ve škole, vytvořit mu vhodné podmínky pro jeho vývoj.

Základní funkcí rodičů ve vzdělávání jejich dětí je spolupráce s učiteli a školou. Pokud rodiče budou pomáhat dětem s plněním úkolů a podporovat ho, je to nejlepší předpoklad pro úspěšné zvládnutí školní docházky a dalšího vzdělávání. Neměli by se stydět vyhledat odbornou pomoc, pokud si neví rady. Dítě by neměli přetěžovat a měli by se naučit mu vhodně rozvrhnout činnosti. To vše bude mít příznivý vliv na jeho vývoj. Pokud rodiče ale nebudou mít zájem a nebudou se na vzdělávání podílet nebo budou svými výchovnými metodami snahy učitelů mařit, je velká pravděpodobnost, že vzdělávání nebude plnit svůj účel. Někdy v neprospěch rodičů hraje roli jejich neznalost problematiky, nevzdělanost, špatné sociální podmínky, neúplné rodiny či neshody v rodině. Základem je tedy komunikace a spolupráce mezi rodiči, dítětem, učitelem a školou.

3.8 Další zaměstnanci školy

Mezi další zaměstnance školy se řadí učitelé, kteří nejsou součástí třídy, kde se dítě se speciálními vzdělávacími potřebami nachází. Kuchařky, uklízečky, veškerý personál by měl být schopen pracovat s dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami, být mu nápomocen a být informován o potřebách tohoto dítěte pokud s ním přichází do kontaktu.

4 Poradenské služby

Poradenské služby jsou nedílnou součástí inkluzivního vzdělávání. Poradenství bychom mohli rozdělit do tří oblastí.

První oblast znamená poradenství, které je chápáno jako systém, který podporuje člověka v jeho krizovém, obtížném či ohrožujícím životě.

Druhá oblast je ve smyslu vzdělávání a učení chápána jako soubor různých opatření a poskytovaných služeb a díky němu dokáží odborníci poradenských center pozitivně ovlivnit vzdělávací proces.

Třetí oblast je zaměřena na zvláštnosti psychických procesů a znamená větší potřeby člověka z psychického hlediska. Tato potřeba je ovlivněna předchozím vývojem psychiky člověka a uspokojením či neuspokojením jeho potřeb, které mají vliv na změnu v utváření jeho zdravé osobnosti. Tato oblast se projevuje prací terapeuta, který se snaží, aby psychický stav dítěte byl kvalitnější. Snaží se, aby dítě bylo sebevědomější, otevřenější novým věcem, více společenský a aktivní, nepodléhal stresu a zvládal konflikty s druhými.

Cíle poradenství můžeme rozdělit:

- Poradenství zaměřené na klienta a jeho situaci
  - poradit
  - překonat problémy
  - zlepšit jeho situaci
  - provázet ho různými situacemi
  - podporovat ho
  - naučit ho zvládat situace

- Poradenství zaměřené na vzdělávání a sociální prostředí
  - učitelé
  - rodiče
  - spolužáci, vrstevníci

Rozlišujeme několik poradenských organizací, které pomáhají v souvislosti s inkluzivním vzděláváním. Vlivem vývoje inkluze dochází i ke změnám obsahu poradenských činností a změně systému poradenských institucí. Společným znakem organizací je pedagogicko-psychologické poradenství poskytující podporu a odbornou pomoc v řešení obtížných situací a problémů dětí a žáků. Zjišťování a řešení problémů sociálního vývoje žáků v průběhu vzdělávacího procesu. Prevence sociálně-patologických jevů a poradenství v profesionální orientaci a při volbě povolání. Odborná pomoc zahrnuje diagnostiku, konzultace a podávání informací. Vstřícná spolupráce mezi poradenským zařízením, školou a rodičem je podmínkou pro vytvoření odpovídajících podmínek pro vzdělávání dítěte se SVP.

Poradenské služby můžeme rozdělit:

- 1) školní poradenské pracoviště
- 2) specializované poradenské zařízení (školská poradenská zařízení)
  - Pedagogicko- psychologické poradny
  - Střediska výchovné péče
  - Speciálně-pedagogická centra

Jejich působení je upraveno podle vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních a její novela vyhláška č. 116/2011Sb. Dále také zákon č. 561/2004 Sb., zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních.

4. 1 Školní poradenské pracoviště

Školní poradenské pracoviště poskytuje služby žákům, učitelům i rodičům. Služby zaměřuje na prevenci školní neúspěšnosti a sociálně nežádoucích jevů.

Poradenství je poskytováno:

- výchovným poradcem
- školním metodikem prevence
- školním psychologem či školním speciálním pedagogem

Dále se může na poradenství podílet i:

- třídní učitel
- učitel-metodik pro přípravu školního vzdělávacího programu

Odpovědnost za poskytování školního poradenství nese ředitel školy. Poradenský pracovník školy má pevně stanoveny konzultační hodiny pro žáky, učitele a rodiče. Denní doba poskytování poradenské služby se řídí charakterem této služby a potřebami žáků, rodičů a učitelů. Informace a důvěrná data týkající se žáků, rodičů i učitelů jsou ochraňovány v souladu se zákonem č. 101/2000Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.

4. 2 Pedagogicko – psychologické poradny

Pedagogicko-psychologické poradny jsou samostatná poradenská zařízení zajišťující psychologické, speciálně pedagogické, sociální poradenství a diagnostiku dětí a mládeže. Poskytují informace a poradenství rodičům, vychovatelům a školním pracovníkům. Pracovníci se zaměřují zejména na zjištění příčin poruch chování, učení a dalších problémů ve vývoji osobnosti. Poskytují stejně jako další instituce profesní poradenství. Pedagogicko-psychologické poradny jsou rozmístěny po celé ČR, aby byly dostatečně dostupné.

Hlavní činnosti pedagogicko-psychologické poradny:

- provádění komplexní psychologické, speciálně pedagogické a sociální diagnostiky
  - školní zralosti
  - zjištění příčin poruch učení a chování
  - zjištění individuálních předpokladů pro uplatňování a rozvíjení schopností a nadání dětí a mládeže
- komplexní pedagogicko-psychologickou diagnostiku v souvislosti s profesní orientací žáků
- poskytují konzultace pedagogickým pracovníkům škol a školských zařízení
- podávají řediteli školy návrh o zařazení dítěte nebo žáka do příslušného typu školy
- zjišťují z pedagogicko - psychologického hlediska připravenost dětí na vstup do základní školy
- na základě odborného vyšetření vypracovávají odborné posudky pro školy a školská zařízení

4.3 Střediska výchovné péče pro děti a mládež

Jejich činnost je definovaná dle zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. Zajišťují prevenci a terapii sociálně patologických jevů u dětí a mládeže a poradenství v této oblasti. Pracovníci poskytují okamžitou pomoc a poradenství při řešení výchovných problémů. Střediska výchovné péče pro děti a mládež jsou součástí vybraných diagnostických a výchovných ústavů. Existuje možnost zřizovat je i na bázi soukromého školství či jiných zřizovatelů. Péče, kterou střediska poskytují je jako celek zaměřena na odstranění či zmírnění již vzniklých poruch chování a na prevenci vzniku dalších vážnějších výchovných poruch a negativních jevů v sociálním vývoji žáků. Práce ve střediscích probíhá jen v případě, že nebyl problém takový, aby byl důvod k nařízení ústavní výchovy nebo uložení ochranné výchovy dítěte.

Dělení středisek

- ambulantní – dochází do nich děti i jejich rodiče. Tato péče je mnohdy dostačující pro řešení problémů.
- celodenní – zde pobývají děti nebo mladiství od rána do večera po dobu alespoň 2 měsíců.
- lůžková oddělení – zde jsou děti nebo mladiství ubytováni a je s nimi intenzivně pracováno. Délka pobytu je alespoň 2 měsíce.

V celodenních nebo lůžkových střediscích se ocitají ti, pro které ambulantní péče nebyla dostatečná. Ambulantní péči prošli, ale své chování nezměnili, problémy se nevyřešily. Podmínkou přijetí do střediska je svobodné rozhodnutí klienta a jeho rodičů. Při vstupu do zařízení je dítěti vypracován individuální výchovný plán, podle kterého se dítětem intenzivně pracuje. Součástí pobytu je i odpovídající školní vzdělávání. Jedinci, u kterých nebyla dostatečná ani lůžková či celodenní péče, jsou posléze umísťováni v zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy, a to na základě rozhodnutí soudu.

Plní funkci:

- diagnostickou
- poradenskou
- psychologickou
- výchovnou
- vzdělávací

Hlavní činnosti střediska výchovné péče:

- poskytování ambulantní, celodenní nebo internátní preventivní výchovné péče a psychologické pomoci dětem s poruchami chování, propuštěných z ústavní výchovy, ohroženým sociálně patologickými jevy
- komunikace s dětmi a jejich rodinami a rozvíjení vztahů v rodině
- poskytování konzultací a odborných informací rodičům, pedagogickým pracovníkům škol a školských zařízení v oblasti výchovy a vzdělávání žáků
- spolupráce s pedagogicko - psychologickou poradnou, se speciálně - pedagogickým centrem
- účast při zpracování plánů prevence sociálně patologických jevů a drogových závislostí
- vypracování posudků na vyžádání soudů, policie a orgánů sociálně právní ochrany
- vypracování podkladů pro rozhodnutí o nařízení ústavní výchovy a ochranné výchovy

4.4 Speciálně pedagogická centra

Speciálně pedagogická centra jsou poradenská zařízení poskytující poradenské služby dětem se zdravotním postižením a dětem se zdravotním znevýhodněním integrovaných ve školách a školských zařízeních, jejich rodičům a učitelům. Služby poskytují dětem zpravidla od tří let do ukončení vzdělávání. Pracovníci provádí speciálně – pedagogickou a psychologickou diagnostiku a poskytují sociálně - pedagogickou, psychologickou a psychologickou péči a poradenství. Činnost centra probíhá buď přímo v zařízení nebo pracovníci docházejí do škol nebo školských zařízení, do zařízení pečujících o mentálně postižené nebo přímo do rodin.

Hlavní činnosti speciálně pedagogického centra:

- komplexní diagnostika
- práce s dítětem - individuální nebo skupinová
- školní nebo pracovní poradenství
- vyhledávání dětí s mentálním postižením
- půjčování rehabilitačních či kompenzačních pomůcek
- půjčování odborné literatury
- sociálně právní poradenství (příspěvky, dávky atd.)
- komplexní příprava podkladů o zařazení žáka do mateřských škol speciálních, základních škol speciálních a praktických
- pomoc při integraci žáků do mateřských, základních, středních škol

Činnosti poradenských center

Diagnostika

Diagnostika je hlavní činností poradenských zařízení. Poradenská zařízení provádí komplexní diagnostiku, která se nezabývá pouze tím, co dítě neumí, ale také tím v čem je dobrý, v čem vyniká, jaké schopnosti, které se dají dále rozvíjet, má. Diagnostika dítěte slouží jako pomoc při vzdělávací činnosti, pro rodiče, pro výchovu ve školských zařízeních, pro mimo školní organizace (soudy, policie), ale i pro logopedy, léčebná zařízení a další.

Depistáž a screening

Depistáží se snaží poradenská centra o vyhledávání dětí a mládeže s PNO (děti postižené, narušené, ohrožené) a o prevenci.

Pomocí screeningu, který je součástí diagnostiky je možné rozpoznat nemoci, anomálie či narušení prostřednictvím testů, zkoušek a jiných prostředků, které je možné okamžitě vyhodnotit. Díky rychlosti lze okamžitě odhalit vznikající nebo rozvíjející se poruchy.

Mezi screeningové nástroje můžeme zařadit:

- dětský screening
- anamnestický dotazník pro rodiče
- test rizika poruch čtení a psaní
- orientační test školní zralosti a další

Preventivní programy jsou zaměřeny na děti s různými problémy a potřebami. V inkluzivním vzdělávání jde zejména o děti se speciálními vzdělávacími potřebami, nadané a sociálně znevýhodněné. Preventivní programy v této oblasti jsou zaměřeny na zážitkové aktivity, na prevenci poruch učení, psaní, logopedické problémy a další. V inkluzivním kontextu se hovoří také o tzv. Zippyho programu, který je zaměřen na 5 - 7leté děti a rozvoj jejich emoční inteligence, zvládání a řešení problémů, rozvoj sociálních dovedností.

Intervence

Intervence v poradenských zařízeních je činnost zaměřená na ovlivnění jedince a to s jasným cílem někam ho posunout či něčeho v jeho stavu dosáhnout. Intervencí je celý soubor činností, mezi které patří:

- odborné služby
- speciálně-pedagogická rehabilitace
- terapie
- kompenzace
- reedukace
- výchovné a vzdělávací činnosti
- práce s rodinami

Poradenská zařízení rozdělují intervenci:

- krátkodobou – poskytnutí informací, konzultace (volba povolání), krizová intervence (linka bezpečí, linka důvěry)
- dlouhodobou – opakované docházení klienta, preventivní programy, terapeutické programy

Konzultace a poradenství pro pedagogy

V inkluzivním vzdělávání jsou tyto konzultace pro pedagogy velkým přínosem. Mohou navštívit odborníky a konzultovat s nimi své obavy, problémy a společně najít řešení. Poradenství probíhá prostřednictvím poskytování informací, poradenství, spolupráci při posuzování školní úspěšnosti, pomoc při práci s kompenzačními pomůckami, zajištění přednášek, kurzů, spolupráce při tvorbě IVP.

Pokud situace vyžaduje, mohou pracovníci poradenských center navštívit školu, třídu a provést terénní diagnostiku v různých problémových situacích (šikana).

4. 5 Společnosti podporující inkluzi

Na podpoře inkluzivního vzdělávání se v České republice podílí i společnosti, které pomáhají pedagogům, školám, rodičům i samotným jedincům se speciálními vzdělávacími potřebami.

Tyto společnosti se zaměřují na zprostředkování další odborné pomoci v začleňování žáků, pedagogicky pomáhají přímo ve školních třídách, pořádají kurzy a semináře pro pedagogy i rodiče, poskytují poradenství či zástup rodičů handicapovaných žáků v komunikaci s úřady a školami.

V roce 1994 vznikla společnost *Rytmus*, která nabízí poradenství pro školy, pedagogy, rodiče v oblasti inkluzivního vzdělávání.

Liga komunitních škol vznikla v roce 2000 a sdružuje školy, které podporuje a rozvíjí jejich spolupráci. Jedná se zejména o školy ze sociálně vyloučených oblastí České republiky, ale také školy ze sídlištních, vilových a vesnických lokalit. Podporují rozvoj služeb v celoživotním vzdělávání, zdravý životní styl, klima ve škole, sportovní a kulturní aktivity a inkluzivní vzdělávání.

Férová škola je projekt, který podporuje inkluzivní vzdělávání. Do tohoto projektu se mohou přihlásit školy, které chtějí vytvořit spravedlivé a stejné podmínky pro všechny žáky. Prostřednictvím tohoto projektu mají rodiče, pedagogové i další pracovníci škol možnost vyměnit si poznatky a informace, které se týkají organizace a realizace inkluzivního vzdělávání.

ČOSIV - Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání se zaměřuje na podporu rozvoje inkluzivního vzdělávání. Sdružuje neziskové organizace, zástupce škol, rodičů i lidí se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří chtějí a usilují o inkluzivní vzdělání. Snaží se, aby hlavním bodem vzdělávacího procesu byl všestranný rozvoj dítěte ve vrstevnické skupině a také rovnost příležitostí ve vzdělávání.

Dále je mnoho dostupných webových portálů podporujících inkluzi – Dobromysl, Inkluze, Inkluzivní škola, Czechkid aj.

5 Aktuální stav inkluze po roce 2016 až do současnosti

Školství a vzdělávání prochází v České republice v současné době procesem přeměny. Cílem této změny je vytvoření školy, která by poskytovala všem členům společnosti stejné šance ve vzdělávání.

V souvislosti s inkluzivním vzděláváním, jak jsem již uvedla, se setkáváme s obavami rodičů i pedagogů. V této souvislosti se často hovoří o zhoršení kvality výuky, nedostatku času, nezvládnutí učiva a také z toho, že pedagogové nemají dostatečnou kvalifikaci pro práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Existují obavy, že čím více bude inkluze, tím méně úspěšní všichni žáci budou, a to jak žáci se speciálními vzdělávacími potřebami tak i jejich spolužáci. Obavy mají také rodiče. Bojí se, že děti se speciálními vzdělávacími potřebami nebudou v běžném vzdělávacím procesu doceňováni a nebude jim věnována péče, kterou pro svůj rozvoj potřebují. Inkluzivní vzdělávání je pro každou školu velká změna. Školy musí vytvářet nové vzdělávací programy, které zahrnují i děti se speciálními vzdělávacími potřebami. V oblasti personální jde o přijímání osobních asistentů a speciálních pedagogů. Změna je i v oblasti materiálního a technického vybavení. To vše je velmi náročné z finanční stránky, ale školy mají prostředky a dostávají dotace, které by jim v tom měly pomoci.

V současné době je v platnosti novela školského zákona č. 561/2004 Sb., zákon č. 82/2015 Sb., který spolu s vyhláškou č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, znamená změnu pro všechny, kteří potřebují speciální přístup a pomoc při běžné výuce.

Důležitou roli v inkluzivním vzdělávání i po novele zákona hrají školní poradenská zařízení, kde jsou děti diagnostikovány a je jim následně určen stupeň podpůrného opatření. Zároveň stanoví seznam podpůrných prostředků, které škola musí dítěti zajistit. Rodičům je pak doporučen typ školy, ale rodiče se sami rozhodnou, kam dítě umístí. Od roku 2016 se také změnil systém přidělování asistentů. Dříve o tom rozhodovaly kraje, nyní pokud je dítěti navrhnout asistent, musí ho dostat. Děti nadané mají novelou zákona větší rozmanitost v náplni podpůrných opatření. Mohou dostávat speciální pomůcky (dalekohled), laboratorní pomůcky, drahé učebnice, ale mají také například přístup do světových knihoven. Stejně jako dříve pak mohou přeskočit ročník či se účastnit různých stáží. Podporou učitelů v inkluzivním vzdělávání se stávají různé kurzy, které je připravují na výuku dětí se SVP. Obecně tak inkluze v současnosti znamená zvýšení všeho, čeho se dotýká. Jsou to asistenti pedagogů,

zaměstnanci poradenských zařízení, je to množství kurzů, financí a dalších. I přesto je inkluze reálná a zatím funkční.

Podporu školám, rodičům i žákům přináší mnoho organizací, spolků, institucí, projektů a osob. Nejznámější organizací je ČOSIV – Česká odborná společnost pro inkluzivní vzdělávání, která prostřednictvím svého webu poskytuje všem lidem veškeré informace, analýzy, výzkumy, odborné články a další z oblasti inkluzivního vzdělávání. Startem inkluzivního vzdělávání v roce 2016 také odstartoval nárůst dětí se SVP v běžných školách. Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy vypracovalo analýzu nazvanou *Analýza společného vzdělávání*, která tento nárůst a další okolnosti s tím spojené objasňuje a popisuje. Obecně z této analýzy vyplývá, že inkluze má za následek nárůst dětí se SVP v běžných školách a také zvýšení finančních nákladů v oblasti podpůrných opatření a vyšší procento udělování podpůrných opatření. Podpůrná opatření čili pedagogická intervence, předměty speciálně pedagogické péče a asistenti pedagoga tvoří 96% všech finančních výdajů. Speciální pomůcky a učebnice tvoří pouze 4 % všech finančních nákladů na společné vzdělávání. Od 1. 9. 2016 do konce září 2017 byla podpůrná opatření zaplácena částkou 2,071 mld. Kč.

Konkrétní typy školských zařízení ve vztahu k analýze – přehled

Mateřské školy

V roce 2016/2017 docházelo do MŠ 12565 dětí se SVP. Od roku 2015 klesá počet dětí se speciálními vzdělávacími potřebami a to o necelá 3%. Největší pokles byl zaznamenán u dětí s narušenou komunikační schopností. Nárůst byl ale zaznamenán u dětí s autismem. Nejvíce byla v mateřských školách využívána podpůrná opatření 1. stupně v podobě asistenta pedagoga – 433 případů s náklady 260 milionů korun/ročně. Dále pak pedagogická intervence ve škole, pomůcky pro rozvoj řeči, kompenzační pomůcky.

Tabulka 1 - Počet dětí se SVP v MŠ¹⁶

<i>Děti se speciálními vzdělávacími potřebami</i>		<i>12 565</i>
<i>z toho</i>	<i>znevýhodnění podle § 16 odst. 9 ŠZ</i>	<i>10 486</i>
	<i>s jiným zdravotním znevýhodněním</i>	<i>620</i>
	<i>sociokulturní znevýhodnění</i>	<i>789</i>
	<i>znevýhodněné životní podmínky</i>	<i>520</i>
	<i>znevýhodnění více faktorů</i>	<i>314</i>
<i>Mimořádně nadané děti</i>		<i>7</i>

Základní školy

Základní školu navštěvovalo v roce 2016/2017 72 765 žáků se zdravotním znevýhodněním. Kompletní statistika žáků se SVP kam patří také dětí nadané, chybí. Počet dětí, kterým bylo přiznáno podpůrné opatření, činí 35 571 v roce 2017. Základní školy využívaly podpůrné opatření v podobě pedagogické intervence, speciální pedagogická péče, speciální didaktické pomůcky pro čtení a psaní, speciální učebnice. Nejvíce bylo udělováno podpůrné opatření v podobě asistenta pedagoga – 10 800 asistentů s náklady 950 mil. Kč.

Tabulka 2 - Podpůrná opatření na ZŠ¹⁷

<i>Podpůrné opatření 2016/2017</i>		
	<i>Běžné třídy</i>	<i>Speciální třídy</i>
<i>1. stupeň</i>	<i>15 875</i>	<i>0</i>
<i>2. stupeň</i>	<i>15 343</i>	<i>270</i>
<i>3. stupeň</i>	<i>4014</i>	<i>2740</i>

¹⁶ MŠMT [online] 31.3.2017 [cit. 18-12-2017] Dostupné z <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/prvni-rok-spolecneho-vzdelavani-v-reci-faktu-aneb-skutecnost>

¹⁷ MŠMT [online] 31.3.2017 [cit. 18-12-2017] Dostupné z <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/prvni-rok-spolecneho-vzdelavani-v-reci-faktu-aneb-skutecnost>

<i>4. stupeň</i>	<i>330</i>	<i>777</i>
<i>5. stupeň</i>	<i>9</i>	<i>263</i>
<i>Celkem</i>	<i>35 571</i>	<i>4050</i>

Střední školy

Střední školy navštěvovalo v roce 2016/2017 22 228 žáků se zdravotním znevýhodněním. Tabulka, která by obsahovala i žáky nadané či sociálně znevýhodněné opět chybí. Podpůrná opatření byla udělena 7137 žákům. Konkrétní podpůrné opatření u středních škol byla nejčastěji pedagogická intervence a pak asistent pedagoga – 783 asistentů s náklady 61 mil. Kč/ročně. Celkové náklady na podpůrné opatření studentů středních škol činilo 1, 921 mld. Kč.

Tabulka 3 - Podpůrná opatření na SŠ¹⁸

<i>Podpůrné opatření 2016/2017</i>		
	<i>Běžné třídy</i>	<i>Speciální třídy</i>
<i>1. stupeň</i>	<i>3 813</i>	<i>0</i>
<i>2. stupeň</i>	<i>2 867</i>	<i>113</i>
<i>3. stupeň</i>	<i>404</i>	<i>363</i>
<i>4. stupeň</i>	<i>51</i>	<i>150</i>
<i>5. stupeň</i>	<i>2</i>	<i>42</i>
<i>Celkem</i>	<i>7 137</i>	<i>668</i>

¹⁸ MŠMT [online] 31.3.2017 [cit. 18-12-2017] Dostupné z <http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/prvni-rok-spolecneho-vzdelavani-v-reci-faktu-aneb-skutecnost>

6 Přehled legislativy integrativního/inkluzivního vzdělávání po roce 1989

Na počátcích legislativního vymezení stojí *Úmluva o právech dítěte* z roku 1989. V roce 1991 vyšel v platnost zákon č. 390/1991 Sb., *zákon České národní rady o předškolních zařízeních a školských zařízeních*, který upravoval podmínky integrace zdravotně postižených dětí a žáků. Na tento zákon bylo navázáno vyhláškou č. 291/1991 Sb., *vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o základní škole*, dále vyhláškou č. 354/1991 Sb., *vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o středních školách* a vyhláškou o mateřských školách z roku 1992, což je vyhláška č. 35/1992 Sb., *vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky o mateřských školách*. Tento zákon i vyhlášky již nejsou v platnosti. V roce 1992 byl vydán první dokument nazvaný *Národní plán pomoci zdravotně postiženým občanům*. V roce 1993 na něj navázal další plán, který byl nazván *Národní plán opatření pro snížení negativních důsledků zdravotního postižení*. V roce 1993 vznikla *Listina základních práv a svobod*, která vyzdvihuje rovný přístup na vzdělání. V roce 1994 se začíná používat pojem inkluze. V roce 1999 vznikla *Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v ČR*. V roce 2001 vyšla tzv. *Bílá kniha* neboli *Národní program vzdělávání*. Dále v roce 2002 vznikl dokument *Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v ČR*. V roce 2004 vznikl zákon č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*. V roce 2004 vznikl *Rámcový projekt monitorování a hodnocení vzdělávání*. V témže roce vznikl zákon č. 561/2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*. V souvislosti s tímto zákonem vznikla v roce 2005 vyhláška č. 13/2005 Sb., *o středním vzdělávání a vzdělávání na konzervatořích*, vyhláška č. 14/2005 Sb., *o předškolním vzdělávání*, vyhláška č. 48/2005 Sb., *o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky*, vyhláška č. 73/2005 Sb., *o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*. V roce 2005 vznikla také vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. V témže roce vznikla také vyhláška č. 317/2005 Sb., *o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*, která navazuje na zákon č. 563/2004 Sb. V roce 2006 vyšla vyhláška č. 412/2006 Sb., kterou se vyhláška č. 317/2005 Sb., mění. V roce 2007 vznikl další dokument *Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v ČR*. Roku 2008 vyšel dokument *Strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj České republiky*. V roce 2009 vyšel dokument *Úmluva o právech osob se zdravotním*

postižením. V roce 2010 na ni bylo navázáno Národním akčním plánem inkluzivního vzdělávání. V témže roce vznikl také Národní plán vytváření rovných příležitostí pro osoby se zdravotním postižením na období 2010-2014. V roce 2011 vznikla vyhláška č. 147/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Také vyšla vyhláška č. 116/2011 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. V roce 2011 vznikl další dokument Dlouhodobý záměr rozvoje vzdělávání a vzdělávací soustavy v ČR 2011-2015. V roce 2012 vyšla novela č. 198/2012 Sb., k zákonu č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovních. V roce 2014 vyšla vyhláška č. 103/2014 Sb., kterou se mění vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění vyhlášky č. 116/2011 Sb., a vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, ve znění vyhlášky č. 147/2011 Sb. Dále v roce 2014 vyšla Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. Reakcí na tuto strategii byla novelizace zákona č. 561/2004 Sb., zákonem č. 82/2015 Sb. V roce 2016 vyšla vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

7 Názory politiků, odborníků a organizací k otázce inkluzivního vzdělávání

Negativní postoj k inkluzi

Prezident republiky – Miloš Zeman

„Nejsem zastáncem názoru, že by děti, které jsou určitým způsobem handicapovány, měly být umístovány do tříd s nehandicapovanými žáky, protože je to neštěstí pro oba. Opakuji neštěstí pro oba, že? Mohl bych to samozřejmě rozvádět, mohl bych mluvit o šikaně, mohl bych mluvit o tom, že rychlost kolony je určena rychlostí nejpomalejšího vozidla, takže učitelé se nemohou věnovat těm, řekněme, talentovanějším dětem. Ale sám se domnívám, a to není žádný rasismus, to není preference nějaké etnické skupiny, že děti jsou daleko šťastnější, když jsou v rovnocenné komunitě, než tehdy, když jsou zasazeny do komunity.“¹⁹

Václav Klaus ml.

„Vzdělávání dětí s mentálním handicapem v běžných školách znamená, nahnat je do tříd k 18-ti letým asistentům s minimálním vzděláním, a to je zločin. V praktických školách získávají znalosti, které jim umožní pracovat na pozicích pomocných sil, zatímco na běžné základní škole budou mít povinný druhý jazyk, který pro ně bude problém zvládat a víc jim to nedá.“²⁰

Asociace speciálních pedagogů ČR – předseda Martin Odehnal

„Pokud nechce učitel zanedbávat výuku ostatních žáků, nemůže se věnovat žákovi se speciálními vzdělávacími potřebami více než několik minut za hodinu. Převládá snaha docílit toho, aby tito žáci co nejméně narušovali výuku.“²¹

„Tzv. asistenti pedagoga, kteří mají handicapovaným žákům pomáhat. V praxi jsou ve třídách ale jen proto, aby zabavili inkludované dítě a učitel mohl zbytek třídy normálně učit.“²²

---

¹⁹ Aktuálně.cz [online]. Econimia, a.s. ©2015. Poslední změna 16.1.2015 [cit. 14.1.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prehledne-co-rekl-prezident-zeman-o-inkluzi-handicapovanych/r~c7abbd569d6311e4833a0025900fea04/?redirected=1520866172>

²⁰ RENOVICA, V. Inkluze je zločin na postižených dětech, říká Václav Klaus ml. *Blesk.cz*. [online]. 2016, [cit. 13.1.2018]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/432773/inkluzi-je-zlocin-na-postizenych-detech-rika-vaclav-klaus-ml.html>

²¹ *Parlamentní listy.cz* [online]. OUR MEDIA, a.s. ©2017. Poslední změna 11.9.2017 [cit. 14.1.2018]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Expert-Inkluze-udela-z-deti-invalidy-Objevi-se-zaloby-503297>

Bývalý ministr školství - Stanislav Štech

„Zcela nepodložené je vaše tvrzení, že v důsledku zavedení podpory společného vzdělávání rostou počty žáků neúspěšných.“²³

Pavel Klíma – TOP 09

„My jsme pro nějakou rozumnou inkluzi, řízenou. My jsme chtěli průhledné a zlepšené financování, ale dočkali jsme se přeplněných poraden a toho, že ve tři čtvrtě roce už krajské úřady nemají z čeho vyplácet asistenty.“²⁴

Martin Šmucr - SPD

„Je to nepřipravený projekt. Není připraven personálně, finančně. Můžeme si říkat, že tady byl nějaký bohuřlibý záměr, ale ten prostě byl zpackán.“²⁵

Ilona Mauritzová –ODS

„Neodmítáme inkluzi jako takovou, ale odmítáme ji plošně. Chtěli bychom, aby školy mohly rozhodovat o procesu samy. Zároveň se nás velmi dotýká, že asistentem, který pracuje s dětmi, může být člověk, který má kurz o 40 hodinách.“²⁶

Petr Gazdík – STAN

„Nic proti inkluzi, ale to provedení je opravdu běsné. To má být individuální věc,“²⁷

„To, co dnes zažíváme v inkluzi, zejména u hraničních dětí a různých mentálních postižení, je, že jsou zařazovány do třídy s asistenty u mnohých případů jen proto, že je momentální politická vůle po inkluzi. Místo toho, aby byly vzdělávány ve speciálních školách, které jim umožní životní návyky, které je základní školy bohužel nenaučí.“²⁸

---

²² tamtéž

²³ KALKUSOVÁ, M Asociace: Postiženým dětem inkluze uškodila. *Blesk.cz*. [online]. 2017, [cit. 13.1.2018]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/490576/asociace-postizenym-detem-inkluze-uskodila-fauly-a-odpor-stezuje-si-ministr-na-kritiku.html>

²⁴ Česká televize [online]. Česká televize, a.s. ©2017. Poslední změna 26.9.2017 [cit. 14.1.2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/node/2253484>

²⁵ tamtéž

²⁶ tamtéž

²⁷ tamtéž

²⁸ tamtéž

SONS – Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých

„S výjimkou extrémně talentovaných nevidomých žáků základních a středních škol, kteří mohou v inkluzi uspět, považujeme inkluzivní vzdělávání nevidomých dětí a mladých lidí, jakož i dětí a mladých lidí se zbytky zraku za škodlivé. Nabízí se otázka, proč tomu tak je a odpověď je jednoduchá: ve škole přijímají žáci drtivou většinu informací prostřednictvím zraku – tedy smyslu, který nevidomým buď chybí úplně, nebo z velké části; nemohou tudíž číst běžné písmo, nevidí na tabuli. Aby se mohli vzdělávat jako jejich vidící vrstevníci, musí se uchýlovat k alternativním technikám získávání informací – ke čtení Braillovým písmem a k mluvenému sdělování informací. V běžné škole lze zpravidla zařídit nevidomému žákovi příjem informací pouze v mluvené podobě: dítě sedí pasivně v lavici, poslouchá učitele, asistent mu předčítá cvičení a žák zůstává negramotným.“²⁹

Galina Jarolímková – psycholožka, ředitelka pedagogicko-psychologické poradny

„Společné vzdělávání dobře připravené nebylo a stále není.“³⁰

Václav Mertin – dětský psycholog

„Inkluze nepřinesla zlepšení začlenění jedinců do života oproti segregovanému vzdělávání. Jak budou žáci se SVP přijímány na druhém stupni či střední škole, když je známo, že menší děti nemají problém s postižením, naproti tomu ve středním a starším věku hrozí mnohem větší nebezpečí ostrakizace. V tomto období jsou velmi důležité vztahy s vrstevníky, kamarádství a sdílení společných zájmů.“³¹

Oldřich Bubeníček – politik, hejtman Ústeckého kraje

„Jsme určitě proti inkluzi.“³²

Petr Klíma – ředitel Pedagogicko-psychologické poradny

„Společné vzdělávání je kamufláž, neexistuje a existovat nebude.“³³

---

²⁹ SONS ČR. [online]. SONS ČR, z.s. ©2016. Poslední změna 30.5.2016 [cit. 16.1.2018]. Dostupné z: <https://www.sons.cz/Nevidomi-a-inkluzie-P4003347.html>

³⁰ *Učitelské noviny*. Poradnám přibyla administrativa. Švancar Radmil. Praha: GNOSIS spol. s r. o., 2017, č. 24. ISSN 0139-5718

³¹ *Učitelské noviny*. Ideál inkluze nefunguje. Praha: GNOSIS spol. s r. o., 2017, č. 29. ISSN 0139-5718

³² *Učitelské noviny*. Ústecký kraj odmítl inkluzi. Švancar Radmil. Praha: GNOSIS spol. s r. o., 2016, č. 10. ISSN 0139-5718

³³ *Učitelské noviny*. Chováme se jako vazalové. Švancar Radmil. Praha: GNOSIS spol. s r. o., 2017, č. 22. ISSN 0139-5718

Pozitivní postoj k inkluzi

Pavel Himl – Zelení

„Jsem naprostý zastánce inkluze a neumím si představit, že by děti jakéhokoli nadání, s jakýmkoli postižením, nechodily do jedné třídy. A tomu se musí všechno podřídít.“³⁴

Ondřej Kolka - Piráti

„Jsme za to, aby byla inkluze do škol, ne přímo do tříd. Tam, kde dnes inkluze ve třídách funguje, nikoho to neruší, kolektivu to prospívá – nerušit. Tam, kde to nefunguje, by bylo lepší založit v rámci školy speciální třídu, aby pořád docházelo ke kontaktu mezi handicapovanými a většinou, ale aby to nikoho nepostihovalo.“³⁵

Kateřina Valachová – bývalá ministryně školství

„Inkluze se samozřejmě týká nejenom dětí zdravotně postižených nebo sociálně znevýhodněných, ale i těch mimořádně nadaných. Ty v tuto chvíli v rámci běžných škol nemají vůbec žádnou podporu, my jim nabízíme stáže z hlediska jejich talentu.“³⁶

Robert Plaga – ministr školství

„Já jsem toho názoru, že jak školy speciální, tak školy běžné v systému mají své místo a i toto je určité gesto, které tím chci deklarovat.“³⁷

Ředitelka základní a mateřské školy – Běla Outratová

„Máme dost dětí se speciálními vzdělávacími potřebami už z dřívějších, to se pro nás nezměnilo.“ Inkluze, pro nás nyní znamená to, že "Písemně musíme dokladovat mnohem víc věcí než předtím.“³⁸

---

³⁴ Česká televize [online]. Česká televize, a.s. ©2017. Poslední změna 26.9.2017 [cit. 14.1.2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/node/2253484>

³⁵ tamtéž

³⁶ iDnes.cz [online]. MAFRA, a. s., ©2017. Poslední změna 31.8.2017 [cit. 16.1.2018]. Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz>

³⁷ Romea.cz [online]. Romea. o.p.s., ©2018. Poslední změna 16.1.2018 [cit. 16.1.2018]. Dostupné z: <http://www.romea.cz>

³⁸ HRONOVÁ, M. Školy výuku postižených dětí zvládají. Tíží je ale složité papírování o inkluzi: Nerušte speciální školy. *Hospodářské noviny*. [online]. 2017, [cit. 13.1.2018]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <https://nazory.ihned.cz/c1-65572820-skoly-vyuku-postizenych-deti-zvladaji-tizi-je-papirovani>

Lubomíra Moudra – pedagožka

„Znám dobře současný trend inkluze. Je zde snaha integrovat všechny do hlavního proudu, aby nebyli nijak diskriminováni. Takové opatření však může uplatňovat jen ten, kdo má do speciální pedagogiky pouze povrchní vhled.“³⁹

Jiří Stárka – předseda pražské Asociace ZUŠ

„Filozoficky je inkluze postavená správně, ale přináší i řadu problémů a obavy jsou do jisté míry pochopitelné. Vždy je ale těžší něco tvořit než něco bořit. Nesmíme se nechat zmást, musíme uchopit realitu. Skutečně si prostudovat zákon, vyhlášku, se vším se seznámit a pak si teprve vytvořit vlastní názor.“⁴⁰

Jana Zapletalová – ředitelka Národního ústavu pro vzdělávání

„První rok inkluze, byl rok úspěšný. Školy, které vzdělávají žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, se snadněji dostávají k podpoře.“⁴¹

Václav Krása – předseda Národní rady osob se zdravotním postižením ČR

„Inkluzi je nutné podporovat – až do takové míry, kdy jde o nejlepší zájem žáka. Tam je pomyslná hranice. A to je individuální u každého dítěte.“⁴²

---

³⁹ MOUDRÁ, L. *Dopis ministryni školství: Nerušte speciální školy. Kulturní noviny*. [online]. 2015, 46 [cit. 13.1.2018]. ISSN 1804-8897. Dostupné z: <https://www.kulturni-noviny.cz/nezavisle-vydavatelске-a-medialni-druzstvo/archiv/online/2015/46-2015/56491742a0b65>

⁴⁰ *Učitelské noviny*. Problémy s inkluzí je v našich hlavách!. Štefflová Jaroslava. Praha: GNOSIS spol. s r. o., 2017, č. 41-42. ISSN 0139-5718

⁴¹ *Učitelské noviny*. První rok inkluze byl vlastně pilotní. Švancar Radmil. Praha: GNOSIS spol. s r. o., 2017, č. 35. ISSN 0139-5718

⁴² *Učitelské noviny*. Problémy s asistenty zmizely. Švancar Radmil. Praha: GNOSIS spol. s r. o., 2016, č. 10. ISSN 0139-5718

8 Přehled autorů vydávajících publikace k tématu inkluze

Od roku 1994 se začaly po konferenci v Salamnce, kde se poprvé objevil pojem inkluze, vydávat publikace, které se z počátku vztahovaly i k integraci, postupem času se to zaměřilo, na téma inkluze. V této kapitole je stručný, ovšem určitě ne kompletní přehled autorů a publikací, které vycházejí k těmto tématům od roku 1994 až po současnost.

1994-1996

- Ján Jesenský - *Kontrapunktů integrace zdravotně postižených*, vydala Katedra speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v roce 1995
- Susan Kovaliková - *Integrovaná tematická výuka*, vydalo nakladatelství Spirála v roce 1995

1997-2001

- Jiří Kubíče a Zdeňka Kubíčková - *Máme mnoho společného. Integrace tělesně a mentálně postižených žáků, příležitost a odpovědnost*, vydala TECH – market v roce 1997
- Marie Novotná - *Kapitoly ze speciální pedagogiky pro učitele*, vydalo SPN pedagogické nakladatelství v roce 1997
- Chris Berberichová a Greg Lang - *Každé dítě potřebuje speciální přístup*, vydalo nakladatelství Portál v roce 1998
- Ján Jesenský - *Integrace – znamení doby*, vydalo nakladatelství Karolinum v roce 1998
- Viktor Lechta a kol. - *Základy inkluzivní pedagogiky*, vydalo nakladatelství Portál v roce 1998
- Jan Průcha - *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*, vydalo nakladatelství Portál v roce 2001

2002-2005

- Marta Kocourová - *Komunikační kompetence jako téma inkluzivní školy: specifické poruchy učení z pohledu vzdělávacích šancí*, vydána v roce 2002
- Jan Michalík - *Škola pro všechny aneb integrace je když...* vydána v roce 2002
- David Fontana - *Psychologie ve školní praxi*, vydalo nakladatelství Portál v roce 2003

- Karel Rýdl – *Inovace školských systémů*, vydalo nakladatelství ISV v roce 2003
- Oldřich Müller a kol. - *Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami v běžné škole*, vydala UP v Olomouci v roce 2004
- Marie Vítková - *Integrativní speciální pedagogika*, vydalo nakladatelství Portál v roce 2004.
- Vanda Hájková - *Integrativní pedagogika*, vydalo IPPP ČR v roce 2005
- Pavla Polechová - *Jak se dělá „Škola pro všechny“ tříleté zkušenosti z programu rozvoje školy*, vydalo nakladatelství AISIS v roce 2005
- Dagmar Opatřilová, Dana Zámečnicková - *Předprofesní a profesní příprava zdravotně postižených*, vydala Masarykova univerzita v Brně v roce 2005

2006-2009

- Miroslava Bartoňová - *Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice*, vydalo MSD Brno v roce 2005
- Jarmila Pipeková - *Kapitoly ze speciální pedagogiky*, vydalo nakladatelství PAido v roce 2006
- Tony Booth a Mel Ainscow - *Ukazatel inkluze*, vydalo nakladatelství Rytmus v roce 2007
- Libor Podešva - *Manuál zaměřený na integraci osob se zdravotním postižením do společnosti*, vydala UP Olomouc v roce 2007
- Slavomil Fisher a Jiří Škoda - *Speciální pedagogika*, vydalo nakladatelství TRITON v roce 2008
- Dagmar Opatřilová - *Metody práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami*, vydala Masarykova univerzita v Brně v roce 2008
- Dagmar Opatřilová, Dana Zámečnicková - *Možnosti speciálně pedagogické podpory u osob s hybným postižením*, vydala Masarykova univerzita Brno v roce 2008
- Miroslava Bartoňová a Marie Vítková - *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami III*, vydalo nakladatelství Paido v roce 2009
- Klenková Jiřina a Vítková Marie - *Vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*, vydala Masarykova Univerzita Brno v roce 2009
- Dagmar Opatřilová - *Analýza současného stavu inkluzivního vzdělávání v České republice u jedinců s tělesným postižením v předškolním a základním vzdělávání*, vydala Masarykova univerzita v Brně v roce 2009

2010-2015

- Miroslava Bartoňová a Marie Vítková - *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy*, vydalo MSD Brno v roce 2010
- Vanda Hájková a Irena Strnadová - *Inkluzivní vzdělávání*, vydala Grada Publishing v roce 2010
- Jiří Havel a Hana Fialová - *Inkluzivní vzdělávání v primární škole*, vydalo nakladatelství Paido v roce 2010
- Viktor Lechta - *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením, a ohrožením ve škole*, vydalo nakladatelství Portál v roce 2010
- Viktor Lechta- *Trandisciplinárne aspekty inkluzivnej pedagogiky*, vydáno v roce 2010
- Barbora Kováčová - *Inkluzívny proces v mateřských školách*, vydalo nakladatelství Musica liturgica v roce 2010
- Regína Prouzová a Lea Květoňová - *Speciální pedagogika v podmínkách inkluzivního vzdělávání*, vydala UK v Praze v roce 2010
- Jana Nováčková - *Mýty ve vzdělávání*, vydalo nakladatelství Spirála v roce 2010
- Svatava Šimková a Jiří Zajíc - *Patříte mezi nás?, aneb, Kdy se daří začleňování dětí s handicapem do oddílů a kroužků*, vydal Národní institut dětí a mládeže MŠMT v roce 2010
- Oldřich Šimoník - *Nové přístupy v přípravě budoucích učitelů na rozvíjení klíčových kompetencí žáků*, vydala Masarykova Univerzita Brno v roce 2010
- Miroslav Vosmik a Lucie Bělohlávková - *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole: možnosti integrace na ZŠ a SŠ*, vydalo nakladatelství Portál v roce 2010
- Iva Uzlová - *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním praktických průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*, vydalo nakladatelství Portál v roce 2010
- Petra Bendová a Pavel Zikl - *Dítě s mentálním postižením ve škole*, vydalo nakladatelství Grada Publishing v roce 2011
- Hana Kasíková a Jana Straková - *Diverzita diferenciacie v základním vzdělávání*, vydalo nakladatelství Karolinum v roce 2011
- Jiřina Klenková a Marie Vítková - *Inkluzivní vzdělávání se zřetelem na věkové skupiny a druhy postižení*, vydala Masarykova univerzita v roce 2011
- Dagmar Opatřilová a Marie Vítková - *Speciálně pedagogická podpora dětí a mládeže se speciálními vzdělávacími potřebami mimo školu*, vydalo MSD Brno v roce 2011

- Karel Pančocha - *Perspektivy výzkumu inkluzivního vzdělávání*, vydala Masarykova univerzita v Brně v roce 2011
- Olga Zelinková - *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací plán nástroje pro prevenci, nápravu a integraci*, vydalo nakladatelství Portál v roce 2011
- Miroslava Bartoňová a Pavla Pitnerová a kol. - *Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na střední škole*, vydala Masarykova univerzita v Brně v roce 2012
- Jan Michalík a kol. – *Pohledy na inkluzivní vzdělávání zdravotně postižených*, vydala UP Olomouc v roce 2012
- Viktor Lechta - *Výchovný aspekt inkluzívnej edukácie a jeho dimenzie*, vydáno v roce 2012
- Dagmar Opatřilová a Marie Vítková - *Faktory úspěchu ve vztahu k inkluzivnímu vzdělávání u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*, vydala Masarykova univerzita v roce 2012
- Radek Pešek - *Integrace dětí s Aspergerovým syndromem a vysokofunkční m autismem do vzdělávacího procesu: zkušenosti rodičů*, vydala Asociace pomáhající lidem s autismem v roce 2012
- Milan Valenta a Jan Michalík - *Diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb u dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením*, vydala UP Olomouc v roce 2012
- Miroslava Bartoňová a Marie Vítková - *Specifika ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v inkluzivním prostředí základní školy*, vydala Masarykova univerzita v roce 2013
- Miroslava Bartoňová a Marie Vítková - *Vzdělávání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu*, vydalo MSD Brno v roce 2013
- Jana Kendíková a Miroslav Vosmik - *Jak zvládnout problémy dětí se školou? Děti se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole – praktická příručka pro rodiče, učitele a další odborné pracovníky*, vydalo nakladatelství Pasparta v roce 2013
- Kratochvílová Jana - *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*, vydala Grada Publishing v roce 2013
- Anna Kucharská - *Školní speciální pedagog*, vydalo nakladatelství Portál v roce 2013
- Dagmar Opatřilová a kol. - *Žáci se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním v základních školách*, vydalo MSD Brno v roce 2013

- Kateřina Sayoud Solarová a Michail Vrubel - *Facilitátory a bariéry v inkluzivním vzdělávání*, vydala Masarykova Univerzita v roce 2013
- Věra Vojtová a Karel Červenka - *Intervence pro inkluzi*, vydala Masarykova Univerzita v Brně v roce 2013
- Věra Vojtová a Marie Pavlovská - *Včasná intervence jako zdroj inkluzivních přístupů k dětem v riziku poruch chování*, vydala Masarykova univerzita v Brně v roce 2013
- Lore Anderlíková - *Cesta k inkluzi: úvahy z praxe a pro praxi*, vydalo nakladatelství Triton v roce 2014
- Miroslava Bartoňová - *Inkluzivní didaktika v základní škole se zřetelem na edukaci žáků s lehkým mentálním postižením*, vydalo MSD Brno v roce 2014
- Miroslava Bartoňová a Marie Vítková - *Vzdělávání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu*, vydala Masarykova univerzita v Brně v roce 2014
- Miroslava Bartoňová a Marie Vítková - *Inkluze ve škole a společnosti jako interdisciplinární téma*, vydala Masarykova univerzita v Brně v roce 2014
- Dita Finková a Jiří Langer - *Determinanty inkluze osob se zdravotním postižením*, vydala UP Olomouc v roce 2014
- Dana Knotová a kol. - *Školní poradenství*, vydala Grada Publishing v roce 2014
- Zbyněk Němec a kol. - *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*, vydala Nová škola v roce 2014
- Zbyněk Němec, Kateřina Laurenčíková-Šimáčková, Vanda Hájková - *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*, vydala Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v roce 2014
- Jarmila Pipeková a Marie Vítková - *Od inkluze ve školním prostředí k sociální inkluzi a participaci ve společnosti*, vydala Masarykova Univerzita v Brně v roce 2014
- Jarmila Pipeková a Marie Vítková - *Od edukace k sociální inkluzi osob se zdravotním postižením se zaměřením na mentální postižení*, vydala Masarykova Univerzita v Brně v roce 2014
- Hana Vomáčková a kol. - *Výzkumný pohled na inkluzi a její determinanty*, vydalo nakladatelství Tribun EU v roce 2015
- Dana Zámečníková a Marie Vítková - *Současné trendy v inkluzivním vzdělávání se zaměřením na žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v ČR a v zahraničí – teorie, výzkum, praxe*, vydala Masarykova Univerzita v Brně v roce 2015

2016-2018

- Jana Kendíková - *Vzdělávání žáků se SVP*, vydalo nakladatelství Raabe v roce 2016
- Viktor Lechta - *Inkluzivní pedagogika*, vydalo nakladatelství Portál v roce 2016
- Monika Tannenbergová - *Průvodce školní inkluzí*, vydalo nakladatelství Wolters Kluwer ČR v roce 2016
- Jan Průcha - *Moderní pedagogika*, vydalo nakladatelství Portál v roce 2017

Přehled, který je rozdělen do jednotlivých období nám dává možnost nahlédnout do struktury vydávaných knih. Od roku 1994 se vydávaly převážně knihy o integraci, postupně se kolem roku 2006 přidávaly publikace o inkluzi, jejichž největší nárůst nastal po roce 2010. V období 2010-2015 bylo vydáno rekordní množství publikací vztahujících se k inkluzi. Jsou to publikace, na kterých se podíleli autoři jednotlivě i kolektivně. Mnoho autorů vydalo i více publikací zaměřených různým směrem. Mezi tyto autory můžeme zařadit Miroslavu Bartoňovou nebo Marii Vítkovou. Mnozí z autorů své dříve vydané knihy aktualizovali a vydali je znovu, upravené k aktuálnímu stavu inkluzivního vzdělávání nebo rozšířené o problematiku, která byla dříve opomíjena a nyní se stala aktuální. Mezi tyto autory můžeme zařadit Viktora Lechtu nebo Dagmar Opatřilovou. Seznam publikací jsem se do své práce rozhodla zařadit pro pedagogy a studenty, kteří se v problematice inkluze pohybují a potřebují si, stejně jako já před psáním mé DP, nastudovat potřebný materiál. Budu ráda, když bude tento přehled pro někoho usnadněním v jeho hledání.

9 Závěr

Diplomová práce je pouze teoretickou prací a vytváří přehled inkluzivního vzdělávání je pomyslně rozdělena do tří částí, které se navzájem prolínají.

První část je věnována základní terminologii a historickému vývoji inkluze, který je dělen do jednotlivých časových období od roku 1989.

Druhá část práce je věnována zainteresovaným stranám v inkluzivním vzdělávání. Do těchto částí jsou zakomponovány další oblasti, které se týkají inkluze. Jedná se o dokumenty inkluzivního vzdělávání, oblast vzdělávání žáků se SVP a také poradenství.

Třetí část práce je věnována aktuálnímu stavu inkluze v ČR a kompletnímu přehledu, kde je shrnuta legislativa vztahující se k inkluzivnímu vzdělávání a názory odborníků a politiků na inkluzi.

Celá práce je zakončena přehledem autorů a jejich publikací, které byly k tématu inkluze vydány.

Oblast inkluze je v současné době velmi diskutovaným tématem, v médiích, školách a dokonce i na veřejnosti. Odborníci tvrdí, že z pedagogického, psychologického i lékařského hlediska je brána jako prospěšná pro vývoj jedinců se speciálně vzdělávacími potřebami. Podle nich jim přináší pocit, že patří do běžné skupiny dětí a lidí, že nejsou méněcenní, a podporuje to jejich sebevědomí, také přináší těmto dětem lepší možnosti v uplatnění se v budoucím životě. Mnoho lidí, znamená mnoho názorů, setkáme se s podporou ale i předsudky a nepodporou inkluze ze všech stran, ať jsou to odborníci, politici, pedagogové nebo rodiče. Při psaní této diplomové práce jsem mohla pročíst mnoho názorů, tvrzení, argumentů a podkladů. Sama jsem si mohla ujasnit svůj názor k tomuto tématu.

Myslím si, že sto dětí se speciálními vzdělávacími potřebami znamená sto různých způsobů práce s nimi. Každé dítě je individuální, ať speciální vzdělávací potřeby má nebo nemá. Proto podle mě ani všechny děti nejsou vhodnými adepty k inkluzi do škol mezi děti ostatní. Nebudu se zabývat šikanou, která je samozřejmě jednou z možností, ale dle mě ne tak častou. Spíše je podle mě problém v osvojení si učiva, ve výchově jako takové. Dítě, které má speciálně vzdělávací potřeby vyžaduje speciální podmínky, které je sice možné mu dát, ale nikdy není jisté, že jsou dostačující.

Uvědomit si také musíme, jak velký nátlak je kladen na učitele, kteří tyto děti učí. Mají často vystudovanou klasickou pedagogickou školu, bez speciálního zaměření a právě v něm mají mnohdy nedostatky, asistenti, kteří nemají potřebné vzdělání, jim ve třídě a samotné problematice moc neporadí. Samotná inkluze tedy i u pedagogů znamená delší

přípravu na její realizaci, inkluze už ovšem běží, ale pedagogové stále ještě připraveni nejsou. Nestihli projít potřebnými kurzy, které sami o sobě nemusí být dostačující.

Dále mohu poukázat na samotné žáky se SVP. Vyzdvihnout můžu například žáky se zrakovým handicapem, které při zařazení do běžné třídy mezi děti, které si učivo osvojují zrakem, mohou být velmi znevýhodněni. Stejně tak děti s mentálním handicapem to v procesu vzdělávání nemají jednoduché a těžko se mohou plně ztotožnit s tempem ostatních dětí. Nepopírám však, že by toho všechny děti nebyly schopny. Můj názor tedy je inkluze ano, pouze za podmínek, že je to v tom nejlepším zájmu dítěte a dítě je toho schopno a přinese mu to lepší podmínky v budoucím životě.

Každý člověk je jedinečnou, neopakovatelnou bytostí s jediným zrozením, jedinečným osudem a jedinou smrtí, a tudíž neexistuje zcela přiměřená výchovná šablona, která by mu padla jako ulitá. (Fink, E. 1996)

10 Použitá literatura

ADAMUS, P., KALEJA, M., MÜHLPACHR, P., ZEZULKOVÁ, E., *Etnografie školy jako edukační realita současnosti*. Opava: X-MEDIA, 2015. 115 str. ISBN 978-80-7510-192-1

ADAMUS, P., FRANIOK, P., KALEJA, M., ZEZULKOVÁ, E. *Inkluzivní vzdělávání v kontextu proměn českého školství*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2016. 167 str. ISBN 978-80-7464-884-7

ANDERLIKOVÁ, L. *Cesta k inkluzi: Úvahy z praxe a pro praxi*. Praha: Triton, 2014. 210 str. ISBN 978-80-7387-765-1

BARTOŇOVÁ, M. *Současné trendy v edukaci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice*. 1. vydání. Brno:MSD spol. s.r.o., 2005. 420 str. ISBN 80-86633-37-3

BARTOŇOVÁ, M., PITNEROVÁ, P. a kol. *Strategie vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na střední škole*. Brno: Masarykova univerzita, 2012. 221 str. ISBN 978-80-210-6001-2

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. *Vzdělávání se zaměřením na inkluzivní didaktiku a vyučování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole hlavního vzdělávacího proudu*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. 2014, 279 str. ISBN 978-80-210-66778-6

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. *Inkluzivní vzdělávání v podmínkách současné české školy*. 1. vydání. Brno: MSD spol. s.r.o., 2010. 409 str. ISBN 978-80-210-5383-0

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. et al. *Inkluze ve škole a společnosti jako interdisciplinární téma*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita. 2014. 363 str. ISBN 978-80-210-8093-5

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. et al. *Specifika ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v inkluzivním prostředí základní školy*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 257 str. ISBN 978-80-210-6646-5

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami III*. 1. vydání. Brno: Paido, 2009. 443 str. ISBN 978-80-7315-189-8

- BARTOŇOVÁ, M. *Inkluzivní didaktika v základní škole se zřetelem na edukaci žáků s lehkým mentálním postižením*. 1. vydání. Brno: MSD spol. s.r.o., 2014. 224 str. ISBN 978-80-210-6560-4
- FISHER, S., ŠKODA, J. *Speciální pedagogika*. 1. vydání. Praha: TRITON, 2008. 205 str. ISBN 978-80-7387-014-0
- HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I. *Inkluzivní vzdělávání*. Praha: Grada, 2010. 213 str. ISBN 978-80-247-3070-7
- HÁJKOVÁ, V., KVĚTOŇOVÁ, L., STRNADOVÁ, I. *Cesty k inkluzi*. Praha: Karolinum, 2012. 160 str. ISBN 978-80-246-2086-2
- HAVEL, J., M., FILOVÁ, H. et al. *Inkluzivní vzdělávání v primární škole*. 1. vydání. Brno: Paido, 2010. 321 str. ISBN 978-80-7315-202-4
- KASÍKOVÁ, H., STRAKOVÁ, J. *Diverzita diferenciací v základním vzdělávání*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2011. 350 str. ISBN 978-80-246-1911-8
- KENDÍKOVÁ, J. *Vzdělávání žáků se SVP*. Praha: Raabe, 2016. 102 str. ISBN 978-80-7496-213-4
- KERROVÁ, S. *Dítě se speciálními potřebami*. Praha: Portál, 1997. 165 str. ISBN 80-7178-147-9
- KLENKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. *Inkluzivní vzdělávání se zřetelem na věkové skupiny a druhy postižení*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2011. 386 str. ISBN 978-80-210-5731-9
- KNOTOVÁ, D. a kol. *Školní poradenství*. Praha: Grada Publishing, 2014. 264 str. ISBN 978-80-247-4502-2
- KUCHARSKÁ, A. *Školní speciální pedagog*. Praha: Portál, 2013. 223 str. ISBN 978-80-262-0497-8
- KRATOCHVÍLOVÁ, J. *Inkluzivní vzdělávání v české primární škole: teorie, praxe, výzkum*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2013. 207 str. ISBN 978-80-210-6527-7
- LANG, G., BERBERICHOVÁ, CH. *Každé dítě potřebuje speciální přístup*. Praha: Portál, 1998. 146 str. ISBN 80-7178-144-4

- LECHTA, Viktor. *Inkluzivní pedagogika*. Praha: Portál, 2016. 463 str. ISBN 978-80-262-1123-5.
- LECHTA, Viktor. *Základy inkluzivní pedagogiky*. Praha: Portál, 2010. 429 str. ISBN 978-80-7367-679-7
- MAREŠ, J., PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2013. 400 str. ISBN 978-80-262-0403-9
- MICHALÍK, J. *Škola pro všechny aneb integrace je když...* Vsetín: Základní škola Integra Vsetín, 2002. 55 str. ISBN 80-247-1362-4
- MÜHLPACHR, P. *Sociální inkluze v prostředí biodromální speciální pedagogiky*. Brno: MSD, 2009. 187 str. ISBN 978-80-210-4951-2
- MPSV. *Strategie sociálního začleňování 2014-2020*. Praha: P. S. Leader, 2014. 86 str. ISBN 978-80-7421-080-8
- OPATŘILOVÁ, D. *Metody práce u jedinců s těžkým postižením a více vadami*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 146 str. ISBN 978-80-210-3819-6.
- OPATŘILOVÁ, D. a kol. *Žáci se zdravotním postižením a zdravotním znevýhodněním v základních školách*. Brno: MSD spol. s.r.o., 2013. 159 str. ISBN 978-80-210-6304-4.
- OPATŘILOVÁ, D., VÍTKOVÁ, M. *Speciálně pedagogická podpora dětí a mládeže se speciálními vzdělávacími potřebami mimo školu*. 1. vydání. Brno: MSD spol. s.r.o. 2011. 258 str. ISBN 978-80-210-5693-0.
- PANČOCHA, K. *Perspektivy výzkumu inkluzivního vzdělávání*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2011. 196 str. ISBN 978-80-210-5663-3
- PIPEKOVÁ, J., ed. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vydání. Brno: Paido, 2006. 404 str. ISBN 80-7315-120-0
- PIPEKOVÁ, J., VÍTKOVÁ, M. *Od inkluze ve školním prostředí k sociální inkluzi a participaci ve společnosti*. 1. vydání. Brno: Masarykova Univerzita, 2014. 456 str. ISBN 978-80-210-7530-6
- POKORNÁ, V. *Inkluzivní a kognitivní edukace*. Praha: PdF UK, 2006. 388 str. ISBN 80-7290-258-X

PRŮCHA, J. *Alternativní školy a inovace ve vzdělávání*. Praha: Portál, 2001. 139 str. ISBN 80-7178-584-9

SIROVÁTKA, T. *Sociální exkluze a sociální inkluze menšin a marginalizovaných skupin*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. 235 str. ISBN 80-210-3455-6

SPIPKOVÁ, V. a kol., *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. Praha: Portál, 2005. 312 str. ISBN 80-7178-942-9

TANNENBERGEROVÁ, Monika. *Průvodce školní inkluzí*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 136 str. ISBN 978-80-7552-008-1.

VALENTA, M. a MICHALÍK, J. *Diagnostika speciálních vzdělávacích potřeb u dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením*. 1. vydání. Olomouc: UP, 2012. 95 str. ISBN 978-80-244-3161-1

VÍTKOVÁ Marie. *Integrativní speciální pedagogika*. Brno: Paido, 2004. 463 str. ISBN 80-7315-071-9

VOJTOVÁ, M., PAVLOVSKÁ, M. *Včasná intervence jako zdroj inkluzivních přístupů k dětem v riziku poruch chování*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2013. 179 str. ISBN 978-80-210-6518-5

Legislativa

ČESKO. 561/2004 Sb., *Zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)* [online]. © 2017 [cit. 15.12.2017]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Internetové zdroje

OSN. *Národní plán vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením*. Copyright UNIC Praha [online]. © 2005 [cit. 12. 12. 2017]. Dostupné z: <http://www.nrzp.cz/images/PDF/npvp2005.pdf>

MŠMT [online] 27.7.2015 [cit. 2017-12-18] Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolocenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>

MŠMT [online] 31.3.2017 [cit. 18-12-2017] Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/ministerstvo/novinar/prvni-rok-spolecneho-vzdelavani-v-reci-faktu-aneb-skutecnost>

Aktuálně.cz [online]. Econimia, a.s. ©2015. Poslední změna 16.1.2015 [cit. 14.1.2018].

Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prehledne-co-rekl-prezident-zeman-o-inkluzi-handicapovanych/r~c7abbd569d6311e4833a0025900fea04/?redirected=1520866172>

RENOVICA, V. Inkluze je zločin na postižených dětech, říká Václav Klaus ml. *Blesk.cz*.

[online]. 2016, [cit. 13.1.2018]. ISSN 1213-8991. Dostupné z:

<https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/432773/inkluzje-zlocin-na-postizenych-detech-rika-vaclav-klaus-ml.html>

Parlamentní listy.cz [online]. OUR MEDIA, a.s. ©2017. Poslední změna 11.9.2017 [cit.

14.1.2018]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Expert-Inkluze-udela-z-deti-invalidy-Objevi-se-zaloby-503297>

KALKUSOVÁ, M Asociace: Postiženým dětem inkluze uškodila. *Blesk.cz*. [online]. 2017,

[cit. 13.1.2018]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-politika/490576/asociace-postizenym-detem-inkluzje-uskodila-fauly-a-odpor-stezuje-si-ministr-na-kritiku.html>

Česká televize [online]. Česká televize, a.s. ©2017. Poslední změna 26.9.2017 [cit.

14.1.2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/node/2253484>

SONS ČR. [online]. SONS ČR, z.s. ©2016. Poslední změna 30.5.2016 [cit. 16.1.2018].

Dostupné z: <https://www.sons.cz/Nevidomi-a-inkluzje-P4003347.html>

Česká televize [online]. Česká televize, a.s. ©2017. Poslední změna 26.9.2017 [cit.

14.1.2018]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/node/2253484>

iDnes.cz [online]. MAFRA, a. s., ©2017. Poslední změna 31.8.2017 [cit. 16.1.2018].

Dostupné z: <https://zpravy.idnes.cz>

Romea.cz [online]. Romea. o.p.s., ©2018. Poslední změna 16.1.2018 [cit. 16.1.2018].

Dostupné z: <http://www.romea.cz>

HRONOVÁ, M. Školy výuku postižených dětí zvládají. Tíží je ale složité papírování o inkluzi: Nerušte speciální školy. *Hospodářské noviny*. [online]. 2017, [cit. 13.1.2018]. ISSN 1213-7693. Dostupné z: <https://nazory.ihned.cz/c1-65572820-skoly-vyuku-postizenych-deti-zvladaji-tizi-je-papirovani>

MOUDRÁ, L. *Dopis ministryni školství: Nerušte speciální školy. Kulturní noviny*. [online].

2015, 46 [cit. 13.1.2018]. ISSN 1804 - 8897. Dostupné z: [https://www.kulturni-](https://www.kulturni-noviny.cz/nezavisle-vydavatelske-a-medialni-druzstvo/archiv/online/2015/46-2015/56491742a0b65)

[noviny.cz/nezavisle-vydavatelske-a-medialni-druzstvo/archiv/online/2015/46-](https://www.kulturni-noviny.cz/nezavisle-vydavatelske-a-medialni-druzstvo/archiv/online/2015/46-2015/56491742a0b65)

[2015/56491742a0b65](https://www.kulturni-noviny.cz/nezavisle-vydavatelske-a-medialni-druzstvo/archiv/online/2015/46-2015/56491742a0b65)

Časopisy

Učitelské noviny. Chováme se jako vazalové. Švancar Radmil. Praha: GNOSIS spol. s r. o.,

2017, č. 22. ISSN 0139-5718